

ZPRAVODAJ

Muzea Komenského v Přerově

leden–březen
2025

Muzeum Komenského v Přerově vás zve na výstavu

KAMENNÉ NEBE NA PŘEROVSKU

Sochy svatých
a křesťanská sakrální architektura
ve městech a obcích
bývalého přerovského okresu

21. 3. – 31. 8. 2025

Vernisáž:

čtvrtek 20. 3. v 17 hodin

(společná s výstavou Caelum tiliae)

Hudební doprovod: Spring Trio Band

Chodba ve 2. patře přerovského zámku

Vstupné: 40/20 Kč

platí i pro souběžnou výstavu
Caelum tiliae

Muzeum Komenského v Přerově je příspěvkovou organizací zřizovanou a financovanou Olomouckým krajem.

SLOVO ŘEDITELE MUZEA

Milé čtenářky, milí čtenáři,
doufám, že jste zdařile a se správnou energií vstoupili do nového roku 2025.

Přesně před rokem jsem se v úvodníku našeho Zpravodaje ohlížel za uběhlými 15 lety velkých rekonstrukcí budov a investičních akcí, které byly tehdy završeny otevřením moderně rekonstruované budovy Ornitologické stanice a její zbrusu nové expozice Ptáci Česka. Je mi velkým potěšením, že výsledek rekonstrukce ORNIS se těšil nejen zájmu zvědavých návštěvníků, ale že byl i kladně hodnocen při nominacích na renomovaná ocenění. Na slavnostním večeru 18. dubna 2024 konaném v Červeném kostele v Olomouci obdržela rekonstrukce budovy ORNIS v rámci udělování Cen Olomouckého kraje za přínos v oblasti kultury za rok 2023 Cenu hejtmana. Při slavnostním vyhlášení cen v rámci Národní soutěže muzeí Gloria musealis konaném 14. května 2024 ve Smetanově síni Obecního domu v Praze získal projekt „Rekonstrukce ORNIS a nová expozice“ v silné konkurenci muzejních počínů z celého Česka 2. místo v kategorii počín roku 2023.

V průběhu roku 2024 probíhala realizace další významné stavebně investiční akce. Šlo o důležitý projekt pro odborný chod muzea, zejména pracoviště dějin školství oddělení společenských věd, nazvaný „Stavební úpravy depozitáře a knihovny v budově Horní nám. č. 35, Přerov“. Budova byla v závěru loňského roku úspěšně zkolaudována a na začátek února 2025 je naplánováno slavnostní otevření budovy a uspořádání dne otevřených dveří pro veřejnost. Tento měšťanský dům, který těsně sousedí se severním křídlem přerovského zámku a kdysi byl znám jako Tšponův hostinec, muzeum využívá již od poloviny 60. let

20. století. Cílem stavebních úprav bylo zlepšit technické vybavení zázemí pro pracovníky i pro badatele a zefektivnit uložení sbírkových předmětů a knih. Zpětné nastěhování kanceláří a transport sbírkových předmětů bude probíhat v průběhu roku 2025.

Významným úspěchem roku 2024 bylo také získání dotace z Národního plánu obnovy – digitalizace kulturních statků a národních kulturních památek. Bylo tak možno zřídit a vybavit nové digitalizační pracoviště, pořídit technické a softwarové vybavení a díky podpoře zřizovatele Olomouckého kraje přijmout i pracovníka digitalizace. Během druhé půle loňského roku se postupně podařilo rozběhnout systematickou digitalizaci vybraných souborů sbírkových předmětů Muzea Komenského v Přerově a jejich prezentace na portálu e-sbírky. V roce 2025 bude digitalizace pokračovat v souladu se schválenými koncepčními dokumenty a podle podmínek uvedené dotace.

Zřizovatelem koordinovanou veřejnou zakázku pro svých pět zřizovaných muzeí na pořízení jednotné elektronické sbírkové databáze pro digitalizaci sbírkových předmětů se zatím nepodařilo dotáhnout

do konce. Až se zakázku podaří realizovat, čeká kurátory muzea náročný úkol transferu dat do nového systému.

Posledním ohlédnutím za uplynulým rokem může být tradiční statistické zhodnocení loňské návštěvnosti muzea a jeho poboček. Celková roční návštěvnost v roce 2024 činila 138,5 tisíce návštěvníků. Na atraktivní hrad Helfštýn dorazilo 96 668 návštěvníků, na přerovský zámek 20 689

hostů. Největší nárůst zaznamenal rekonstruovaný ORNIS, kde počet návštěvníků vyšplhal k rekordnímu číslu 21 689.

Do nového roku 2025 přeji nám muzejníkům mnoho zdaru při vykonávání naší pestré a výjimečné práce a Vám návštěvníkům mnoho radosti při všech Vašich výpravách nejen za muzejním poznáním.

Radim Himmler
ředitel muzea

Zimní výzva ORNIS

Karolína Šimurdová

Zima je za dveřmi a s ní přichází období, kdy ptáci potřebují naši pomoc. Chladné měsíce znamenají nedostatek přirozené potravy a právě teď je ta správná chvíle, kdy jim můžeme podat pomocnou ruku – nebo spíše naplněné krmítko!

V ORNIS jsme připravili **Zimní výzvu**, díky níž společně uděláme zimu pro ptáky o něco snesitelnější. Připojit se může každý! Stačí, když si pořídíte nebo vyrobíte krmítko, najdete mu vhodné místo na zahradě, balkoně či parapetu a pravidelně ho doplňujete (například slunečnicovými semínky).

Během **Zimní výzvy** nám můžete posílat fotografie svého krmítka na náš e-mail ornis@prerovmuzeum.cz.

Všechny zaslané fotografie zveřejníme v „Galerii krmítek“ na facebookové stránce ORNIS – Ornitologická stanice Přerov. V Galerii krmítek můžete hlasovat pro své oblíbené krmítko.

Krmítko s největším počtem lajků od nás získá odměnu! Do výzvy se můžete zapojit až do konce ledna 2025.

A co je cílem naší výzvy? Pomoci běžným druhům ptáků lépe přežít zimu, seznámit veřejnost s tím, jak správně přikrmovat a jaké druhy potravy jsou vhodné, inspiro-

vat k pořízení vlastního krmítka a v neposlední řadě nabídnout možnost sledovat ptačí divadlo přímo z pohodlí domova.

Během Zimní výzvy budeme sdílet i krátká videa s různými tipy na naší facebookové stránce, sledujte nás na ORNIS – Ornitologická stanice Přerov.

Více informací o Zimní výzvě najdete na naší webové stránce www.ornis.cz.

Těšíme se na vaše příspěvky!

60x a stále jinak...

Je část názvu první výstavy letošního roku, na které Muzeum Komenského v Přerově představí kresby přerovského kreslíře a karikaturisty Lubomíra Dostála.

Lubomír Dostál se narodil 14. 1. 1965 v Přerově. Kreslení jej uchvátilo ještě dříve, než se stal školou povinným. S trochou nadsázky se dá říct, že začal již v pěti letech, kdy vytvářel svá první drobná díla na balící papír od bot, které mu koupila máma. Když nastoupil do první třídy, zamiloval si výtvarnou výchovu. Stejný předmět pak sám později sedm let vyučoval v Přerově a v Kokorách. „Jako malého mě fascinovalo pozorování mraků. Hledal jsem v nich různé tvary,“ vzpomíná přerovský výtvarník na počátky rozvíjení své umělecké fantazie. Kreslířský vzor poznal v televizi, když u obrazovky obdivoval obrázky Miloše Nesvadby. Ten ho zaujal natolik, že s kreslením vytvořili nerozlučnou dvojku. „I on má velký podíl na tom, že kreslím s dětmi po školkách a školách po celé Moravě,“ pousmál se Dostál a dodal, že se s Nesvadbou kromě televizního pořadu setkali osobně.

Jako střední školu si přerovský rodák vybral stavební průmyslovku. Od své záliby se ale úplně neodloučil a jako umělecký malíř v olomouckém divadle se v ní posléze ještě více zdokonalil. Pomohli mu kolegové akademici. I díky nim se koníček proměnil v podstatě v povolání. Lubomír Dostál kreslí prakticky neustále – pro děti, pro reklamu či vytváří podklady pro drobné tisky, jakými jsou např. novoročenky.

Při kreslení používá nejraději tužku, skicovat s ní učil i své žáky. Pouze na tužku se však vyloženě neupíná, ochotně sáhne po uhlu či akvarelu. Úspěch pro něj představuje každý povedený obrázek. Pokud se mu představu povede přesunout z hlavy

na papír, je spokojený. Novou motivaci a chuť do práce získal před lety v Belgii. V případě své největší umělecké lásky, karikatury, cílí na aktuální dění ve sportu, politice či každodenním životě. „Zúčastnil jsem se humoristické soutěže na téma Golf. Moje kresba se vešla do katalogu kreslířů z celého světa,“ prozradil.

Lubomír Dostál se však nevěnuje pouze kresleným vtipům, jimiž je zejména na Přerovsku znám. Během prázdnin se nejčastěji zaměřuje na historické stavby a zákoutí rodného města. Jsou to takové toulky Přerovem. Na kresbách je tak zachycen často Tyršův most, který má kreslíř v oblíbě, ale nejen ten. Setkáme se s dalšími zajímavými místy, kde při jejich zachycování nalézá uvolnění a odpočinek.

Podobné uvolnění nachází kreslíř Lubomír Dostál i při psaní veršů. Snaží se psát ne příliš dlouhé básně, ale chce, aby měly v sobě tu správnou myšlenku a je v tom velmi plodný – vydal již jedenáct sbírek drobných veršů.

Dostálovy kresby se pravidelně objevují v novinách, křížovkách a na Facebooku. Vždy jednou za měsíc kreslí s dětmi v přerovské obchodní galerii v Čechově ulici. Svými výtvary zásobuje i hokejový klub ZUBR Přerov.

Slavnostní zahájení výstavy za přítomnosti autora proběhne 23. ledna od 17. hodin ve Slavnostní síni města Přerova.

Všichni jste srdečně zváni.

Lubomír Dostál
Kamil Lukeš

ŘÍMSKÁ VĚŽ NAD TUČÍNEM

O ideové myšlence, přípravách a samotné stavbě rozhledny nad obcí Tučín jsme již na stránkách Zpravodaje v nedávné minulosti referovali. Nyní můžeme vše uzavřít, neboť celá stavba realizovaná obcí Tučín byla v plánovaném termínu dokončena, 24. října 2024 zkolaudována a 10. listopadu 2024 se uskutečnilo její slavnostní otevření pro veřejnost.

Lubomír Vyňuchal

Onu nedělní slavnost však nedoprovázelo zrovna ideální počasí. Sychravý podzimní den, kdy teplota nepřesáhla 4 stupně Celsia a o viditelnosti darmo mluvit. Naštěstí jste se mohli zorientovat alespoň podle štítků s názvy významných bodů v krajině a příslušných kilometrických údajů, které byly umístěny na zábradlí dřevěného vyhlídkového ochozu. Přesto si cestu na místní „Kopec“ našli stovky natěšených účastníků, kteří si mimo výstupu na věž mohli poslechnout také živou hudební produkci místních „Tučěňáků“, zahrát se horkým čajem či svařákem, ochutnat polévku nebo nějakou dobrotu z udrny, pořídit fotky se členy historické skupiny římských legionářů a pokud se jim nechtělo šlapat pěšky, měli možnost využít kyvadlových jízd místního vláčku zvaného „Tučolino“.

Turisté nebyli ochuzeni ani o nové razítko do jejich „vandrbuchů“; celá řada návštěvníků si domů přivezla také speciálně balenou tabulku čokolády s fotografií rozhledny a její historií na rubové straně krabičky.

A na závěr jen připomenu, že prvotní záměr stavby rozhledny se datuje již do roku 2003, v roce 2010 byla vypracována studie (firma POR – Michal Pospíšil), ovšem její realizace se odložila až na další období. Nakonec byla v únoru roku 2023 podána žádost o dotaci na MMR a OLK. V srpnu 2023 bylo oznámeno podpoření realizace dotací a mohlo být zahájeno výběrové řízení na dodavatele. Vítězem se stala firma Comodum, spol. s r.o. z Valašské Bystřice. Stavba byla zahájena v dubnu 2024 s termínem dokončení 31. 9. 2024. Celkové náklady na vybudování patnáctimetrové roz-

hledny, představující tzv. římskou turru (strážní věž liniového hraničního opevnění), nakonec dosáhly 5,6 milionu korun.

Jedna z možných vizualizací z roku 2021 dokonce připomínala vodojem, resp. kamenný sloup zakončený zřejmě plechem opláštěnou koulí s vyhlídkovými okny, ale tyto stavby dnes nejsou v naší krajině nijak výjimečné, tudíž se od této varianty upustilo. Svou udičku s návnadou vyhodil v tomto období také náš muzejní archeolog Zdeněk Schenk, který právě na katastru obce prováděl archeologický průzkum. Při rozhořčení se starostou obce Jiřím Řezníčkem totiž pronesl onu zásadní myšlenku, která je ostatně také uvedena v textu na informačním panelu uvnitř rozhledny: „Případně

bych zvolil variantu strážní věže, kterou užívali římsští legionáři. Myslím, že by lépe zapadla do krajiny. Navíc je zde vazba na osídlení při jihozápadním ústí Moravské brány, kde mám doloženu velkou koncentraci sídlišť z doby římské. Místní obyvatelé před 2 tisíci lety čile obchodovali s Římany, nepochybuji, že Římané se Moravskou branou pohybovali, a právě z Vaší rozhledny bude krásný výhled do míst, kudy mohly římské legie kráčet.“

Zbývá už jen dodat, že rozhledna bude v roce 2025 otevřena nejprve pouze na novoroční výstup a od dubna do srpna pak každý den, od září do listopadu pouze o víkendech, ovšem mimo provozní dobu je rovněž možné

její otevření pro skupiny na základě telefonické objednávky (732876307). Vstupné je dobrovolné, pouze při objednaných prohlídkách přes telefon je stanovena pevná taxa (20/50 Kč za osobu).

Přijďte se tedy pokochat krásou krajiny v blízkém okolí Přerova. Pohodového výstupu do „závratné“ výšky 300 m n. m. jistě nebudete litovat.

Přejeme modré nebe a krásnou viditelnost.

František Jungbauer: autor slabikáře, dětských knížek i rozhlasových her

Marta Konířová

Letos si připomínáme 130. výročí narození Františka Jungbauera (1895–1941), pedagoga a vynikajícího elementaristy. Českému elementárnímu školství v období první republiky přispěl nejen svým působením na učitelském ústavu v Soběslavi, kde připravoval pro budoucí povolání další učitele, ale také řadou metodických příruček, slabikářem, dětskými knihami i scénkami pro tehdy zaváděný a rozvíjející se školní rozhlas.

Jungbauerovy učitelské začátky

Dne 1. ledna, tedy na samém počátku roku 1895, se v Záblatí (část obce Dříteň poblíž Vodňan) narodil František Jungbauer. První a druhý ročník měšťanské školy absolvoval v Týně nad Vltavou, poté třetí ročník ve Vodňanech. Studium na učitelském ústavu v Českých Budějovicích ukončil ve školním roce 1912/1913. Zde také krátce, jen jeden měsíc (říjen 1913) působil jako suplující učitel. Poté ho učitelská praxe zavedla do několika obecných škol na Humpolecku. Již tady se zabýval myšlenkami na zlepšení elementárního vyučování a vytvářel svůj vyučovací postup, který však podle svých představ mohl ověřovat až v lepších podmínkách cvičné školy při učitelském ústavu, kde, podle svých slov, „jsem se velmi přiblížil tomu, o čem jsem na počátku své učitelské dráhy tam v chudé horské jednotřídce sníval.“

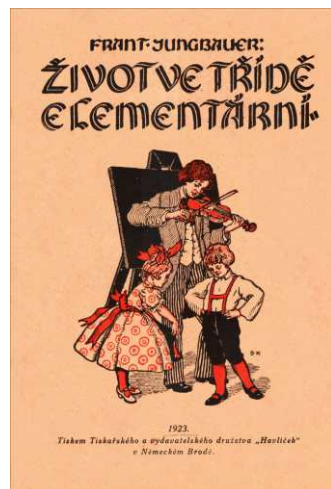
Svůj postup elementárního vyučování pak popsal v třídní metodické příručce *Život ve třídě elementární*, kterou zpracoval ještě v době, kdy působil na učitelském ústavu v Kladně. Proto je například v knize podrobněji zpracováno téma „železo – hutě“, zahrnující mimo jiné školní výklady jako „Práce u vysokých pecí“, „Kujné železo“ anebo „Když vylévají strusku“. Tato příručka poprvé vyšla v roce 1923, kdy už

Jungbauer ale působil jako učitel na učitelském ústavu v Soběslavi, později vyšla ještě ve dvou dalších vydáních.

Na výřezu skupinové fotografie učitelského sboru soběslavského učitelského ústavu je František Jungbauer (vpravo dole) spolu se svými dvěma kolegy, kteří spolupracovali na jeho *Mluvníckých sešitech* (nahoře: Vl. Kinkor a Jiří Wála).

Jungbauer ale působil jako učitel na učitelském ústavu v Soběslavi, později vyšla ještě ve dvou dalších vydáních.

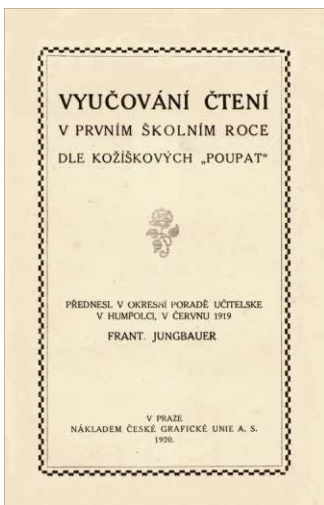

Jungbauer jako propagátor čtení podle Kožíškových Poupat

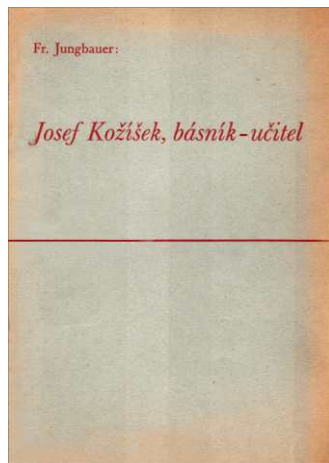
V roce 1913 vydal pedagog a spisovatel Josef Kožíšek slabikář **Poupata**, založený na metodě genetické, nazývané také někdy metoda zapisování. Žáci si mj. měli od začátku výuky zvykat na to, že psaní slouží k zapisování myšlenek a čtení znamená opětné získávání těchto zapsaných myšlenek. To mělo vést žáky od počátku k čtení s porozuměním, nikoliv pouze k reprodukci poznaných písmen. Kožíšek samozřejmě dětem nepředkládal teorii o „zapisování myšlenek“, nýbrž motivoval je k „zapisování událostí“ blízkých dětské zkušenosti a každodenním událostem, které s dětmi při vyučování probíral. To zároveň znamenalo propojení různých vyučovacích předmětů, zejména čtení, psaní a prvoučného vyučování, a tento přístup byl blízký i Jungbauerovi.

Protože slabikář **Poupata** vyšel v roce 1913, kdy Jungbauer končil studia učitelského ústavu, nebyly ještě s výukou podle **Poupat** větší zkušenosti a při studiu se tedy o ní téměř nic nedozvěděl. Učil proto zpočátku podle běžných slabikářů, až koncem jednoho školního roku přestoupila na jeho školu žákyně, která si přinesla s sebou z předchozí školy **Poupata**. „Já tehdy byl přesvědčen, že

jsem v 1. roce hodně udělal, ale když jsme začali číst my ze slabikáře, ona z **Poupat**, byl jsem překvapen. Moje děti, živené od počátku všelijak maštěnou abstrakcí, čtly suše, mechanicky [...] A ona nám spustila Kulihráška [předčítala pohádku O Kulihráškovi ze slabikáře **Poupata**, pozn. aut.] ...“ Po této vlastní zkušenosti začal Jungbauer také používat učebnici **Poupata** a stal se jejím zaníceným propagátorem. Již v roce 1919 přednesl na okresní učitelské poradě v Humpolci o jejím použití metodickou přednášku, kterou o rok později vydala Česká grafická Unie v Praze tiskem pod názvem **Vyučování čtení v prvním školním roce dle Kožíškových Poupat**. Také tato metodická příručka se dočkala ještě dalších dvou vydání.

Jungbauerova přednáška o vyučování čtení podle slabikáře **Poupata**, kterou přednesl v roce 1919 v Humpolci, vyšla později tiskem.

Obálka Jungbauerovy knihy **Josef Kožíšek, básník-učitel** z roku 1938.

Psaní elementární a mluvnické

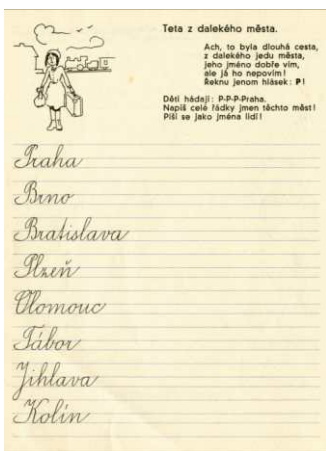
Protože v elementární třídě výuka čtení úzce souvisí s výukou psaní, věnoval se František Jungbauer rovněž této oblasti. Také tady, zejména zpočátku, vycházel z metody **Poupat**, a to nejen ve způsobu vyučování, nýbrž i v užívaném typu písma. Josef Kožíšek totiž v **Poupatech** použil pro nácvik prvního čtení a psaní písmena hůlková. Podle jeho názoru se tvary hůlkového písma dětem zpočátku lépe rozeznávaly a pamatovaly než tvary písma psacího. Navíc písmena psaná hůlkovým písmem mohli žáci napodobovat skládáním z dřívěk, což jim umožňovalo s písmeny pracovat už od počátku čtení, ještě než zvládli držení tužky.

Ukázky práce s hůlkovým písmem publikoval Jungbauer na začátku 20. let 20. století ve své metodické příručce **Život ve třídě elementární**. Další ukázky zařadil do publikace **Elementární psaní a základy mluvnice** vydané na začátku 30. let 20. století. Jungbauer zde vysvětloval svůj postup při výuce elementárního psaní a při přechodu od něj k psaní mluvnickému. Příručka tak sloužila jako doplněk k Jungbauerovým pracovním sešitům psaní, které v té době začaly vycházet.

O vzniku a účelu těchto sešitů Jungbauer napsal: „O způsob této práce projevilo zájem Státní nakladatelství a dalo podnět, abych sestavil návodný sešit pro vyučování počátkům mluvnice, v němž by byl žák hravým způsobem převeden k tvoření vět a uschopněn užívati i tištěných mluvnic při tichém zaměstnání. [...] Chtějí být návodem, jak i malý písáček může formulovat při písemném výkonu své myšlení, aby napodobuje výkon předepsaný přece jen sám se uplatňoval, myslil, živou myšlenku vyjádřil manualním výkonem, krátce – aby neopisoval synteticky, ale analysoval jak prosté počáteční výkony mechanické, tak i složitější výkony stylistické.“

Celý soubor Jungbauerových sešitů tvoří tři sady určené pro tři ročníky. **Sešity malého písáře 1–3** pro první ročník a **Mluvnické sešity 1–4** pro druhý ročník byly vy-

tištěny již v době vydání výše zmíněné příručky, **Mluvnické sešity 1–4** pro třetí ročník byly vydány o pár let později. Na těchto sešitech spolupracovali s Jungbauerem také jeho kolegové z učitelského ústavu v Soběslavi J. Wála a V. Kinkor.

První vydání jednoho z mluvnických sešitů pro 2. ročník, pro který napsal psací písmo Jungbauerův kolega V. Kinkor.

Obrázky k sešitům nakreslil Jiří Wála. Ačkoliv ilustroval několik vlastních i cizích publikací, kreslení bylo jen jeho zálibou. V Soběslavi působil jako učitel tělocviku a právě tělesná výchova, sport a turistika byly jeho hlavním zájmem, kterému se věnoval v profesním i osobním životě. Kromě Soběslavi působil na různých místech a po druhé světové válce se stal prvním profesorem teorie tělesné výchovy na Univerzitě Karlově a také prvním děkanem Institutu tělesné výchovy

a sportu Univerzity Karlovy. Wálovy konturové obrázky si mohli žáci vybarvovat – zejména pro málotřídní školy mohla být tato aktivita dalším druhem tichého zaměstnání žáků.

Jako autor písma je v prvním vydání Jungbauerových **Sešitů malého písáře** a **Mluvnických sešitů** pro druhý ročník uveden Vladimír Kinkor. Pro další vydání těchto sešitů, stejně jako pro **Mluvnické sešity** pro třetí ročník, již napsal písmo někdo jiný, protože výnosem ministerstva školství z roku 1932 byly pro školy předepsány nové, jednotné tvary písma, kterým se musely všechny učebnice a pracovní materiály přizpůsobit.

Wálové černobílé obrázky z Jungbauerových **Mluvnických sešitů** si mohli žáci vybarvovat. Ukázka takovýchto žákovských prací publikovaná Jungbauerem v jeho příručce **Elementární psaní a základy mluvnice**.

Tvorba pro školní rozhlas

Začátek 30. let 20. století přinesl do českých škol další novinku, a to vysílání školního rozhlasu. První vysílání pro školy probíhalo zkušebně v roce 1926, prozatím v režii pracovníků rozhlasu, bez spolupráce s učiteli. V srpnu 1930 bylo výnosem ministerstva školství ohlášeno zřízení pravidelného školního rozhlasu, jeho vysílání bylo zahájeno v únoru 1931.

František Jungbauer spolupracoval s rozhlasem již před zahájením pravidelného školního vysílání. V prosinci roku 1929 rozhlas odvysílal jeho **České vánoce**, hru pro mládež o dvou dějstvích, a v dubnu následujícího roku hru o třech jednáních s velikončným motivem **Poklad**. První hra **České vánoce** ještě před rozhlasovým zpracováním vyšla tiskem v roce 1928 jako divadelní hra pro dětská představení.

Ve stejném roce vyšla též Jungbauerova publikace **Dramatisace k besídkám**, pro kterou složil hudbu jiný Jungbauerův kolega ze soběslavského učitelského ústavu, Václav Čihák. Šlo o soubor šesti prací vhodných pro veřejná vystoupení žáků, převážně na akcích určených pro rodiče. Jungbauerův zájem o „dramatisační metodu vyučovací“ se odvíjel opět od jeho učitelských postupů a věnoval se jim dlouhodobě, základy některých menších

dramatizací se objevují už v jeho zmíněné práci **Život ve třídě elementární**. Některé další také později vydal tiskem, například „Nové posvícení“, „Radostný den“, „Před Dušičkami“ a další.

Obálka Jungbauerovy publikace
Dramatisace k besídkám
z roku 1928.

Zkušenosti z této práce zúročil i ve svých příspěvcích pro pozdější pravidelné vysílání školního rozhlasu, jmenujme například scénky „Maminčina práce“, „To je zlaté posvícení“, „Pozor na cestě do školy“, „Žáby ve škole“ či „Babiččina truhla s pohádkami“. Většina jeho rozhlasových příspěvků byla dobře přijímána žáky i učiteli, jak dokládají dobové recenze: „Žáby ve škole. – Jungbauer vytvořil roztomilou žabí hru, žabí škola s kožíškovsky milým »panem učitelem« (žabákem) i žabičky-děti otevřely dětem zdroj upřímného veselí i smutku. [...]“

Hra přirozená, přiměřená – slova veršů i vyprávěnek lahodná. – Relace plně vyhověla osnovám; reprísa velmi vítána!“ anebo „Potůček a zvířátka. – Opět něco nového, pro děti neobvyklého: kožíškovsky krásná a teplá relace, místy neovšední poetické krásy. Velmi rušný děj s humorným bublavým Potůčkem a jeho denními, večerními i nočními hosty-zvířátky (vrabeček, kozička, zajíček i srnčí rodinka) vykonal u drobotiny velmi úspěšné poslání: péči o zdraví a čistotu [...] Poslech vzorný. – Opakovat!“

Jungbauer také napsal jeden z dílů pořadu „Děti dětem“. V tomto cyklu vysílaném Československým školským rozhlasem účinkovaly vždy děti z různých krajů republiky. Rozhovor, který napsal Jungbauer a vysílal se v lednu 1938, spolu vedly děti z vesnice Podeřiště (nyní část obce Malovice v Jihočeském kraji) a děti z obce Východná z Horního Pováží. Přenos se neodehrával přímo z jmenovaných obcí, obě skupiny dětí kvůli vysílání odcestovaly do rozhlasových studií v Praze a v Bratislavě. „Telefonního rozhovoru bylo užito při rozmluvě dětí z Podeřiště s dětmi ze Slovenska po prvě. I v rozhlase z toho měli strach, ale klapalo to velmi pěkně. Naše děti mluvily do mikrofonu a jejich hlas běžel pěkně po drátě – přeměněn na elektrický proud – až do Bratislavy, kde je poslouchali malí Slováčkové a Slovačky. Ti zase mluvili do svého mikrofonu a jejich

hlas běžel po drátě až do Prahy – až do sluchátek, jež měly na uších naše děti z Podeřistě,“ popisoval poté ve svém popularizačním článku průběh vysílání řídicí učitel Ot. Konrád, který žáky své školy do Prahy doprovázel.

Největšího oficiálního ocenění v této oblasti dosáhl Jungbauer v roce 1938, kdy firma Philips vypsal soutěž na hru pro školský rozhlas. Do soutěže bylo přihlášeno téměř 300 prací, které posuzovala osmičlenná porota složená ze zástupců školství i rozhlasu. Jungbauer se zúčastnil se svou hrou „Zrnko pisku“, jejímž tématem byl „vliv živlu na rozpadávání skal“, ale místo věčného výkladu vytvořil, jak bylo jeho tvůrčím zvykem, dynamic-kou hru plnou děje. Porota této hře udělila první cenu spojenou s odměnou tři tisíce korun. (Stejně místo i peněžitou odměnu získaly ještě tři další hry. Pro zajímavost uvedme, že do této soutěže se přihlásil také spisovatel Vítězslav Nezval, jehož hře porota přiřkla druhé místo).

Jungbauerova oceněná hra byla odvysílána školním rozhlasem v dubnu 1939. Reakce v učitelských časopisech byly velmi pochvalné: „Cesta oblásku, měnicího se v zrnko pisku, náležela k nejúspěšnějším a nejlepším relacím měsíce dubna i celého školního roku. Živé a ilusivní prožívání dramatických osudů Balvanu, Oblásku a jeho proměny v Zrnko

pisku bylo velmi podnětné. [...] Poslech dychtivý, vzorný.“ Anebo: „Scéna Jungbauerova měla neobvyklé klady výchovné a umělecké. Dějové úseky bouře, která bleskem srazila hrdost obra-Balvanu, dramatické pohovory Vlnek a Zrnka – pískařů u řeky, úloha na stavbě Zrnka s Hrudkou, zapůsobily hluboce nejen na děti, ale i na dospělého posluchače. Autor je náš velmi úspěšný rozhlasový dramatik, který poctivě dosáhl první ceny soutěže Philipsovy.“

Jungbauer okresním školním inspektorem

V roce 1932 opustil Jungbauer soběslavský učitelský ústav, kde do té doby působil, protože byl jmenován okresním školním inspektorem v Pelhřimově. Bylo mu v té době necelých 40 let, ale už měl za sebou oceňovanou publikační a přednáškovou činnost a byl činný též organizačně. Byl opakovaně funkcionářem Okresního osvětového sboru v Soběslavi (jednatelům či pokladníkům), po ustanovení Sdružení rodičů žáků cvičné školy byl zvolen jeho jednatelem. Často přednášel pro učitele o metodice elementární třídy, a to nejen v Soběslavi, ale také v různých dalších místech včetně například Prahy a Plzně. Přednášel rovněž pro veřejnost, byl též slavnostním řečníkem na akademii při oslavách 10. výročí vzniku Československa v roce 1928 či

na táboru lidu v Soběslavi v předvečer narozenin prezidenta T. G. Masaryka v roce 1930.

Jeho zkušenosti publikační i přednáškové mu jistě pomohly při výkonu funkce školního inspektora, ovšem nejvíce učitelé vzpomínali na jeho osobní kvality, zejména na jeho přívětivost a schopnost zaujmout žáky. „Tři roky, které u nás inspektoroval, byly nejrušnější a nejkrásnější pro všechno pelhřimovské učitelstvo. Všichni jsme brzy poznali, že přišel mezi nás nejlepší přítel a spolupracovník. [...] Když vstoupil do třídy, milý a usměvavý, rozehrála se očka dětí a radostná nálada prostoupila brzy všechnu práci [...] a když odešel, často se [dětí] ptávaly, kdy zase přijde ten hodný pan inspektor,“ vzpomínal na Jungbauerovo působení jeden z učitelů.

Ačkoliv se Jungbauer snažil svůj úřad vykonávat co nejlépe, postrádal při něm možnost tvůrčí práce. Občas si postěžoval: „Jak rád bych napsal nějakou pěknou knížku pro děti, a zatím jsem připoután k vyplňování zpráv a dotazníků, které k ničemu nejsou!“ Namáhavé cestování, nutně spojené s funkcí školního inspektora, ho navíc značně vyčerpávalo. Po třech letech se proto ze zdravotních důvodů této funkce vzdal a na začátku školního roku 1935/1936 se vrátil na své původní místo v učitelském ústavu v Soběslavi.

Pokračování na straně 11

Jungbauer jako autor dětských knížek

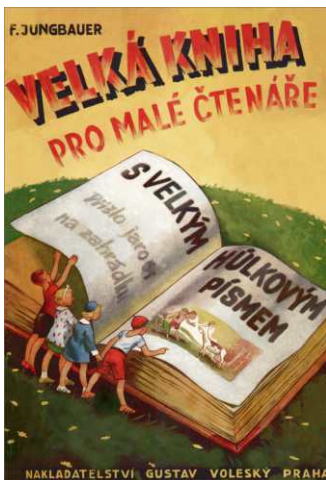
František Jungbauer byl od počátku svého působení literárně činný. V rámci své odborné činnosti publikoval články v pedagogickém a učitelském tisku (Pedagogické rozhledy, Školské reformy, Český učitel, Tvořivá škola, Věstník pedagogický), připomenout na tomto místě znovu patří i jeho tiskem vydané dramatizace či scénky pro školní rozhlas.

Kromě toho se však věnoval i vlastní autorské tvorbě. Svě články a básně publikoval v některých časopisech pro děti a mládež (Mládí, Úsvit, Mladé snahy) nebo ve vlastivědných sbornících Kraj kalicha, Zálesí či Zlatá stezka, jeho básně se objevily i ve výročních zprávách jeho domovského soběslavského učitelského ústavu.

Když se vzdal funkce okresního školního inspektora, splnil si po několika málo letech i své přání, které tehdy vyslovil, totiž napsat a vydat knížku pro děti. V poměrně krátkém rozmezí čtyř let, mezi roky 1938 až 1941, mu tiskem vyšlo celkem osm titulů.

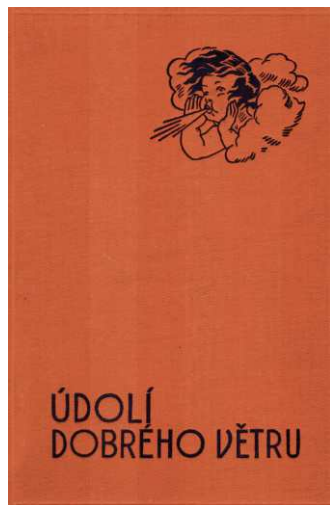
Jako první vyšla v roce 1938 knížka **Údolí Dobrého větru: veselé příhody na vesnici od jara do zimy**. V následujícím roce 1939 pak vyšly hned tři tituly: **Velká kniha pro malé čtenáře**, určená začínajícím čtenářům, **Šumaři** (o hmyzí

kapele) a **U vrabčáků za komínem: veselé příběhy vrabčí rodiny**. Roku 1940 byla publikována jen jedna Jungbauerova knížka, a to **Kačer Brčko a jeho přátelé: pohádka jihočeského rybníka**, ovšem v roce 1941 byly vydány tři další tituly: **Hrudka Babulka a slunce Zlatoočko**, **Jankova houpačka** a **Smolda**. Ve stejném roce vyšla v druhém vydání knížka **U vrabčáků za komínem**.

*Desky druhého vydání
Jungbauerovy dětské knížky
Velká kniha pro malé čtenáře
z roku 1942.*

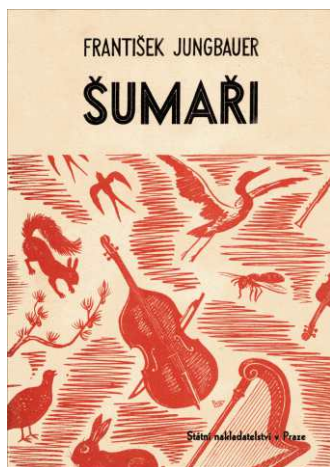
V druhém vydání později vyšla rovněž **Velká kniha pro malé čtenáře** (1942) a v poválečném období, v roce 1946, vyšly podruhé také **Šumaři** a **Smolda**. Roku 1948 vydalo Ministerstvo školství a osvěty „Základní seznam knih“ pro obecné a měšťanské školy. V úvodu ministerského výnosu se uvádí, že „stav žákovských

*Desky první vydané Jungbauerovy
dětské knížky Údolí Dobrého větru
z roku 1938.*

knihoven na národních školách po válečných událostech je zajiště nepříznivý“, proto ministerstvo považuje za nutné tyto knihovny obnovit a doplnit. Uvedený seznam knih měl školám pomoci při výběru vhodných titulů, „aby bylo zajištěno, že se do žákovských knihoven dostanou skutečně hodnotné knihy“. Mezi mnoha jinými tituly byl zde uveden také Jungbauerův **Smolda**. Snad i proto se mu dostalo v roce 1949 třetího vydání.

Zajímavostí je druhé vydání Jungbauerovy knihy **Hrudka Babulka a slunce Zlatoočko** z roku 2012, které vyšlo v nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci. Ilustrace pro toto vydání nakreslila a předmluvu a doslov napsala PhDr. Anežka Janátová, Jungbauerova vzdálená příbuzná.

Obálka druhého vydání
Jungbauerovy dětské knížky *Šumaři*
z roku 1946.

Jungbauerův slabikář *Doma a ve škole*

Ještě před svými dětskými knihami vydal Jungbauer v roce 1936 učebnici čtení nazvanou **Doma a ve škole**, kterou o rok později doplnil metodickou příručkou **Rozbor čítanky Doma a ve škole**. Každý školní slabikář je vždy sestaven pro určitou metodu čtení. Jak již bylo zmíněno výše, ve 30. letech 20. století začala být u nás propagována globální metoda čtení, odlišná od do té doby převážně používaných metod syntetických. Zavádění globální metody do škol rozproudilo samozřejmě značnou odbornou diskuzi a také vyvolalo vznik dalších, modifikovaných metod. To vše mj. vedlo k tomu, že ke konci 30. let 20. století si učitelé českých škol mohli vybrat až

z dvanácti slabikářů určených pro různé metody výuky čtení.

František Jungbauer jako učitel připravující pro praxi další učitele musel pochoptitelně sledovat dění v oboru. Zároveň znal také ze své nedávné inspektorské praxe poměry na různých školách a byl si vědom, že „*je ještě značné množství škol, jež zůstávají při syntetické praxi starých způsobů,*“ jak uvedl v metodické příručce ke svému slabikáři. Protože chtěl pomoci rovněž učitelům v těchto školách, „*kde se pracuje v poměrech málo příznivých a kam mohlo dosud vniknouti nejméně reformních snah,*“ sestavil svůj slabikář tak, aby se dal využít pro různé tehdy užívané metody, analytickou, globální, syntetickou i jejich kombinace. Vycházel opět ze své praxe inspirované **Poupaty**, ale vynechal použití hůlkového písma, od kterého se v té době již při výuce upouštělo. „*Čítanka »Doma a ve škole« je zdařilým pokusem o sblížení a zjednodušení dosavadní školské praxe ve vyučování elementárního čtení. Uplatněný postup využívá předností obou základních metod čtení. Tradiční syntetický postup je účelně včleněn do článků sepsaných globálním stylem, takže k cíli dojde syntetik i stoupenec praxe globální,*“ napsal elementarista Karel Hlava, který mj. později sestavil pomůcky a úkoly k nepřímému vyučování podle

Jungbauerova **Doma a ve škole** a Kožíškových **Poupat** a ve 40. letech 20. století upravil i samotná Kožíškova **Poupat** k dalšímu vydání.

Učebnice **Doma a ve škole** byla pro školy schválena ministerstvem školství dne 27. dubna 1936 a v prvním vydání vyšla s obrázky Oldřicha Cihelky. Pro něho to byl již třetí slabikář, který ilustroval – předtím to byly učebnice **První kniha** (1. vydání 1929) a **Sluníčko** (1. vydání 1933). Stejně jako u obou předchozích slabikářů byly Cihelkovy obrázky v **Doma a ve škole** pouze černobílé.

Desky prvního vydání Jungbauerova slabikáře **Doma a ve škole** (1936) byly bez obrázků.

František Jungbauer zemřel náhle 24. 2. 1941 ve věku 46 let. Dožil se tak jen prvního vydání svého slabikáře. Určitě netušil, jakou proměnou jeho učebnice v budoucnosti projde.

Druhé vydání **Doma a ve škole** vyšlo ve válečném roce

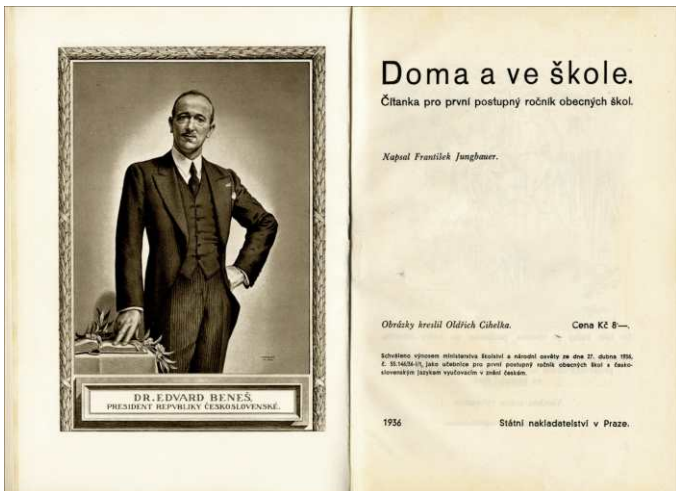
1942, proto v něm došlo k několika změnám. Portrét prezidenta E. Beneše, se kterým slabikář vyšel v prvním vydání v roce 1936, byl pocho-pitelně odstraněn, původní název vydavatele „Státní nakladatelství“ byl změněn na „Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu“ a uveden byl v němčině a češtině. Kvůli nařízení německých úřadů o užívání zeměpisných názvů byla dokonce upravena básnička „Běží liška k Táboru...“. Aby v textu nemusel být kromě českého názvu „Tábor“ uveden i název města německy, jak to předpisy tehdy vyžadovaly, došlo k jeho modifikaci na „Běží liška na horu...“.

Ema Věna
Máma

Prvním ilustrátorem Jungbauerova slabikáře *Doma a ve škole* byl Oldřich Cihelka. Na obrázku úvodní strana slabikáře.

Za 2. světové války se počet užívaných titulů slabikářů snížil, ale ani po jejím skončení se slabikářová tvorba ke své předválečné rozmanitosti nevrátila. Po roce 1945 byly

Portrét prezidenta E. Beneše v prvním vydání Jungbauerova slabikáře *Doma a ve škole* (1936).

povoleny pro školní výuku už jen tři slabikáře: **Sluníčko**, **Kožíškova Poupata** (ve dvou variantách) a Jungbauerova učebnice **Doma a ve škole**.

První poválečné vydání **Doma a ve škole** vyšlo v roce 1946, naposledy s ilustracemi Oldřicha Cihelky. Hned následujícího roku 1947 totiž bylo **Doma a ve škole** vydáno s obrázky, které vytvořil František Ketzek. S těmito ilustracemi vycházelo nadále každý rok až do školního roku 1950/1951, kdy bylo pro školy schváleno naposledy. V té době už ale šlo o slabikář zčásti odlišný od původního Jungbauerova vydání.

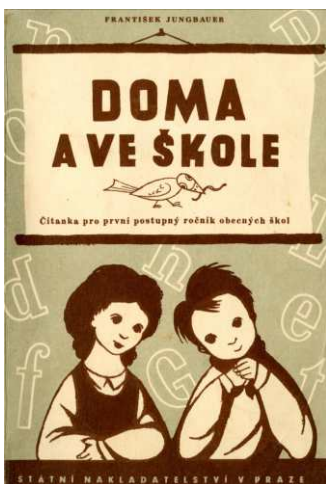
Po roce 1948, kdy se vlády ujala komunistická strana, se politické změny promítly i do slabikářů. **Kožíškova Poupata** se postupně přestala používat, ve zbývajících dvou slabikářích **Sluníčko**

a **Doma a ve škole** byly upraveny texty tak, aby vyhovovaly novým poměrům. Například slovo „myslivec“ bylo nahrazeno slovem „lesník“, ze „stavitele“ se stal „zedník“ či „stavební družstvo“ a podobně.

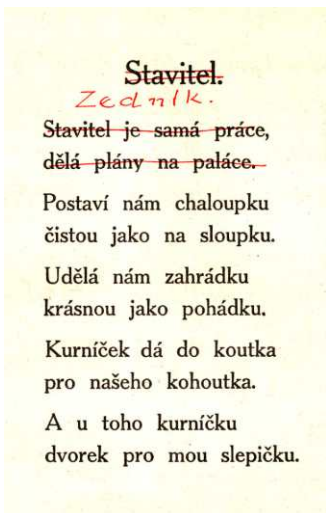

Úvodní strana slabikáře *Doma a ve škole* s pozdější ilustrací Fr. Ketzka.

Zároveň začal být připravován nový, jednotný a tím pádem také pro všechny české školy stejný, socialistický slabikář. Založen měl být na metodě analyticko-syntetické a k dispozici měl být již pro školní rok 1950/1951. Jeho vydání se ale opozdilo a jako náhradní řešení byl povolen pro tento školní rok právě Jungbauerův slabikář **Doma a ve škole**, který umožňoval výuku i podle syntetických metod. Ironií dějin se tak Jungbauerův slabikář stal prvním jednotným slabikářem socialistického období našeho školství. Přesto – nebo právě proto – byl předmětem kritiky komunistické strany. V jejím usnesení z května 1951 se o tomto slabikáři výslovně píše: „Základní jazykovou učebnicí našich dětí je slabikář. V první třídě národní školy se používá dosud starého slabikáře »Doma a ve škole«, který připouští tak zvanou »globální« metodu učení. Zastánci této metody tvrdí, že usnadňuje dětem učení čtení. Ve svých dalších důsledcích tato metoda však vzdělávání mládeže ztěžuje, neboť vylučuje důkladné osvojení základních jazykových znalostí a vychovává děti k všeobecné povrchnosti ve školní práci. Proto je třeba z našich škol tuto metodu vymýtit. Nový slabikář, který je nutno urychleně připravit a vydat, se musí opírat o nejlepší zkušenosti sovětských i našich učitelů počátečního čtení.“

Oblálka Jungbauerova slabikáře *Doma a ve škole* s obrázkem od Fr. Ketzky, s jehož ilustracemi začal slabikář vycházet roku 1947.

Po roce 1948 byly v užívaných slabikářích provedeny některé ideologicky motivované změny textů. Na této ukázce je zachycena změna slova „stavitel“ za „zeďník“ a škrtnutí prvních dvou „nevyhovujících“ veršů básničky v Jungbauerově slabikáři *Doma a ve škole*.

Zmíněný nový slabikář s názvem **První čítanka** se začal užívat hned následujícího školního roku.

Několik let po úmrtí Františka Jungbauera zanikl soběslavský učitelský ústav, na kterém Jungbauer působil větší část svého profesního života. Od roku 1945 již ústav nepřijímal nové žáky, poslední absolventi tohoto učitelského ústavu maturovali v roce 1948. Předseda poslední maturitní komise, zemský inspektor Václav Živec, při této příležitosti ve své řeči připomenul některé členy soběslavského učitelského sboru, kteří se projevili jako vynikající pedagogové, a jmenoval v této souvislosti právě i Františka Jungbauera.

Ve slabikáři *Doma a ve škole* si obrázky F. Ketzky děti také někdy vybarvovaly, jak dokládá tato ukázka.

Cestička ze mlejna...

Lubomír Vyňuchal

V minulém čísle jsem se rozplýval nad skutečností, že se nám podařilo získat do sbírky MKP vůbec první plechový tornový penál. Na začátku letošního roku můžeme tuto informaci mírně poopravit, zkrátka ať se nejedná o rukavice či ponožky, v současnosti máme tyto penály již dva.

Druhý kousek, zapsaný na sklonku loňského roku do podsbírký učební pomůcky pod evidenčním číslem UP 8467, má naprosto totožné rozměry (31 x 8 x 12 cm) a dokonce i převládající zelené zabarvení pláště, ale tímto veškerá podobnost končí. Obrazkový motiv penálu již není vylišovaný a nepokrývá výhradně obloukové víko a oba boky, nýbrž doslova celou plochu torny. Pravda, zub času a stopy užívání jsou zde opravdu patrné, nicméně centrální výjev, umístěný na víku, je i více než po sto letech docela dobře čitelný. Zalesněnou krajinou s říčkou, kamenným můstkem a vodním mlýnem kráčí po cestičce podél vody mladík v klobouku s tornou u boku a přes rameno si nese podběrák na ryby (i když ve hře by mohla být i síťka na motýly). Za jeho zády zaznamenáte u břehu dívku máchající prádlo a naopak v dálce siluetu vesničky a na kop-

ci nad ní i věže zámku. Zbytek prostoru pokrývají nejrozumnější přírodní motivy: listy stromů, lesní byliny a plody, květiny, vážky, motýlci, brouci, hlemýždi a další drobní živočichové. Boky zdobí obrázky jelena a veverka. V horní části nechybí dva ploché pásy k navázání provázku či stužky. Víko na

pantech se uzavírá malou sponou s otvorem, který zapadá do výstupku na plášti torny.

Vzhledem k různým námětům předpokládáme při nejbližší příležitosti společné vystavení obou penálů. Ten aktuálně představený jsem pracovně nazval „Cestička ze mlejana aneb Petrův zdar!“

Přerovský stavitel František Václav Volf

Robert Zíka

(Text zkrátila a upravila Šárka Krákorová Pajůrková)

František Václav Volf se narodil 10. listopadu 1878 v obci Krystra nedaleko Loun do rodiny knížecího schwarzenberského šafáře Václava Volfa a Marie, rozené Slámové. Patrně neměl žádné sourozence. Obecnou školu a tři roky měšťanské školy vychodil v Lounech, poté studoval na řemeslnické škole v Plzni.

V roce 1899 František Václav Volf nastoupil do c. k. armády, kde byl zařazen jako střelec u 6. roty 29. pluku pozemních vojsk v Českých Budějovicích. Z vojenské knížky se dovídáme, že měl jemnou a poddajnou povahu, kudrnaté černé vlasy, šedé oči, měřil 166,5 cm a měl kulatý obličej s malými ústy a krátkým nosem. Hovořil a psal dokonale česky, obstojně ale uměl i německy. V roce 1909 se stal rezervistou 29. pěšího pluku v Českých Budějovicích. Po vypuknutí první světové války byl František Václav Volf v rámci všeobecné mobilizace rakousko-uherské armády zařazen do aktivní služby, avšak bojů se neúčastnil. Z branné moci ho armáda propustila až v roce 1928.

V roce 1921 se František Václav Volf přestěhoval do Přerova. Bydlel v domě č. p. 7

Budova Městské spořitelny, realizace Františka Václava Volfa (1926)

v ulici Boženy Němcové a pracoval jako asistent mistra stavby. Později si založil vlastní stavební firmu. V Přerově se také seznámil se svou budoucí ženou Marií Zezulovou. Marie se narodila 20. srpna 1891 v Jevíčku v rodině kožešnického mistra Cyrilla Zezuly a jeho manželky Kateřiny, rozené Vykýdalové. Po získání základního vzdělání, šesti tříd obecné školy a tří tříd měšťanky, byla chovankou Spol-

ku Vesna v Brně ku vzdělání pěstounek pro školy mateřské s českým jazykem vyučovacím. Po dosažení svých 18. narozenin začala pracovat jako učitelka v mateřské škole. Rok působila v Jevíčku, poté získala v roce 1910 uprázdněné místo pěstounky v dívčí školce obecné v ulici Boženy Němcové č. p. 16. Později působila v mateřské škole ve Wurmově ulici. Svatba Františka Václava Volfa a Marie Zezulové

se konala 14. dubna 1924 v kostele sv. Vavřince v Přerově. Františku bylo v té době již 46 let, Marii 33 let. Rok po svatbě se novomanželům narodil syn Miloslav, v roce 1927 ještě dcera Marie, která ale záhy zemřela.

Po svatbě se František Václav Volf nadále věnoval své stavební firmě. Z významných staveb v Přerově realizoval například nárožní budovu Městské spořitelny, jež byla vložena do prostoru vymezeného dvěma křídly pošty v Kratochvílově ulici č. p. 115/2. K oficiálnímu otevření Městské spořitelny došlo v listopadu roku 1926.

Další významnou stavbou, na jejíž realizaci se podílela stavební firma Františka Václava Volfa, byla nová sokolovna na Brabansku. Budovu navrhl v letech 1926–1929 Karel Caivas, ale kvůli nedostatku financí po vypsání veřejné soutěže byl po úpravě konečný projekt svěřen členům stavebního odboru jednoty VI. Chroustovi a St. Andrlíkovi. Stavbu začali realizovat na jaře roku 1935 stavitelé Antonín Bartošek společně s Františkem Václavem Volfem. Budova měla zastřešit v omezené variantě velký polyfunkční sál s galeriemi a příslušenstvím, v jeho čele pak zasedací síň a posluchárnu. Zkolaudována byla 21. listopadu 1936

Stavbu přerovské sokolovny začali realizovat na jaře roku 1935 stavitelé Antonín Bartošek společně s Františkem Václavem Volfem. Dokončena byla o rok později a 11. 9.1936 slavnostně předána přerovským Sokolům.

a dnes je zapsána na seznamu státem chráněných kulturních památek. Dalším projektem, který pravděpodobně realizoval stavitel František Václav Volf, je nárožní dům v ulici Fügnerova č. p. 2293, který podle projektu St. Andrlíka nechalo postavit město Přerov v roce 1938. Dům měl poskytnout 5 malometrážních bytů 1 + 1 a dalších 38 bytů 1 + kk. V roce 2003 proběhla jeho rekonstrukce, která zásadně změnila původní charakter stavby typický pro druhou polovinu třicátých let. V současné době dům využívají Sociální služby města Přerova. Z dalších realizovaných staveb firmou Františka Václava Volfa v roce 1939 mů-

žeme jmenovat kapli sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava v Žeravicích.

Po únorovém komunistickém převratu 1948 došlo k znárodnění stavební firmy Františka Václava Volfa. Ten v té době společně s manželkou, která se dlouhodobě potýkala se zdravotními problémy a v roce 1946 odešla do řádné penze, žil v domě v ulici Jaselská č. p. 6/1967. Zde také František Václav Volf dne 1. prosince 1950 zemřel. Jeho žena Marie jej přežila o jedenáct let. Zemřela dne 2. června 1961. Oba jsou pohřbeni na městském hřbitově v Přerově společně s dcerou Marií a Františkovou maminkou Marií Volfovou.

Nejsme svatý...

Úvod dnes obstarají slova krátkého refrénu písně s titulkovým názvem od tramského barda Vojty Kidáka Tomáška, který zde po každé sloce zapěje: „Nejsme svatý, nejsme svatý, nejsme svatý ani bez vyznání.“ Ostatně píseň opětovně vyšla v roce 2023 na stejnojmenném CD tohoto loketského patriota. Občas si ji zabroukám během cest a putování za kamennými sochami světců. U celé řady plastik mě totiž hlavou proběhly stejné otázky: „Kde jsem tuto tvář už jenom viděl? Koho mi ten obličej připomíná?“

Lubomír Vyňuchal

Fantazie vždy pracovala na plné obrátky a zpravidla alespoň část světců či světic posléze dostala v mé hlavě jméno konkrétní osobnosti. Samozřejmě se v naprosté většině případů jednalo o reprezentanty z umělecké branže, většinou herce či zpěváky. Abych vás o této netradiční „zálibě“ přesvědčil, měl bych samozřejmě podat také nějaký důkaz a samozřejmě komentář doprovodit příslušnými fotografiemi.

V prvním příspěvku na toto téma se budu věnovat sochám v našem nejbližším okolí, z nichž vyberu hned tři příklady, které si můžete sami ověřit přímo na katastru města Přerova. Samozřejmě se nemusíme hned shodnout, někteří čtenáři mě přímo pošlou do optiky pro nové brýle, ale co jsem viděl, to jsem viděl!

První zastávku uděláme na Jižní čtvrti I., kde na konci ulice Lančíkových u křižovatky s ulicí Hostýnskou, v zatáčce u komplexu garáží, stojí kamenný kříž s Kristem. Když zvednu oči a podívám se do tváře ukřižovaného Spasitele, spatřím hned dva české umělce. Nemůžu si pomoci, ale z kříže na mne hledí herec David Suchařípa (*1965) a když ještě více zaostřím, vidím, že by to mohl být i písničkář a spisovatel

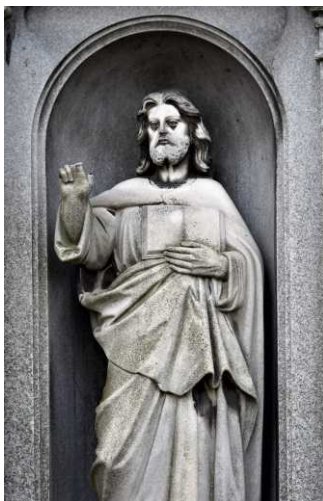

Jan Vodňanský (1932–2005). Mimochodem víte, že David Suchařípa je nejen milovníkem velkého Shakespeara

a skvělým dabérem, ale rovněž aktivním sportovcem? Ten záběr má opravdu velmi široký, od golfu přes fotbal až k tenisu a sjezdovému lyžování. Má závodnickou licenci a patří k profesionálním jezdcům rallye. Jezdí nejen mistrovství ČR, ale v roce 2022 absolvoval jako reportér nejtěžší závod světa „Rallye Dakar“ v Saudské Arábii. V novinářském voze Toyota Hilux se při řízení střídal s jezdcem Martinem Mikulenčákem. Holt ten jeho anděl strážný má asi poměrně často pohotovost.

Druhé zastavení se bude týkat také hned několika významných osobností a zavede nás k jihozápadnímu rohu přerovského městského hřbitova. Orientačním bodem nám bude žlutá fasáda mauzolea lékárníka Hynka Psoty. Uvnitř hrobky z roku 1893 jsou rovněž uloženy pozůstatky baletního mistra Ivo Váni Psoty a také významného místního starosty Františka Kramáře.

Jeden ze sousedních náhrobků, vlevo při zdi hřbitova, zdobí socha žehnajícího Krista. Když se zahledím do jeho tváře, vidím vousatý obličej herce Jana Kanyzy (*1947), samozřejmě v poněkud mladším vydání. Paradoxem je, že v mládí si tento lipnický rodák česal patku, ovšem nyní jeho vlasy daleko více připomínají zmiňovanou kamennou předlohu. Mimochodem víte, že jeho otec Jaroslav byl autorem knihy Helfštýnské pověsti (Nakl. Olomouc 1959). Jan Kanyza dokonce jeden z příběhů namluvil pro audioknihu 33 pověstí o hradech a zámcích (Supraphon 2019). Co se týká dabingu, připomenou, že k nám z celé řady filmů promlouvá např. hlasem Georga Clooneyho. Jinak se tento charismatický herec s podmanivým hlasem, který loni na konci října oslavil 77 let, věnuje malování obrazů, ilustracím dětských knih a mezi jeho velké vášně patří i fotografování. A na závěr, respektive do třetice, budeme mezinárodní. Když si uděláte procházku k malému parčíku mezi ulicemi Svisle a Šířava (pamětníci si určitě vybaví menší požární nádrž, která zde stávala), objevíte sochu sv. Františka Xaverského na vysokém podstavci. Mladý světec jako by z oka vypadal

britské herecké legendě, Siru Michaelu Cainemu (*14. 3. 1933). Samozřejmě si jej opět musíte sami patřičně omladit, neboť vám ona socha asi těžko bude připomínat fiktivní postavu Lorda Boreše, důvěrníka krále Václava IV., z Jáklova velkofilmu Jan Žižka (mimochodem se jedná o jednu z jeho posledních rolí, hned poté ohlásil ze zdravotních důvodů konec kariéry). Hrdý kamenný pohled, kudrnaté vlasy, prostě mladíček Michael Caine, jak jej známe z desítek filmů, v nichž účinkoval. Jen ty vousy, které k němu budou patřit až později, jsou tam jaksi navíc. Herecký bard, který je ověnčen mnoha cenami, 3x získal Zlatý glóbus a 2x Oscara za vedlejší roli (role záletného manžela ve filmu Woodyho Allena „Hana a její sestry“ /1986/ a role dr. Wilbura Larcha ve filmu Lasseho Hallströma „Pravidla moštárny“ /1999/). Současná mladá generace si jej nejspíše vybaví v roli sluhy Alfreda z úspěšné Nolanovy trilogie Batman začíná (2005), Temný rytíř (2008) a Temný rytíř povstal (2012), případně z filmů Aljaška v plamenech (1994) či Tichý Američan (2002). Také se u nás poměrně málo ví, že ve své vůbec první divadelní roli představoval robota ve hře Karla Čapka „R.U.R.“

Ostatně si jej osobně dokážu představit i v roli katolického kazatele a prvního misionáře z řad jezuitů. Jen dodám, že svatý František Xaverský žil v letech 1506 až 1552 a jeho svátek je připomínán 3. prosince, což lze vyčíst i z pranostiky „O svatém Františku Xaveru vítr fičí od severu.“

Na závěr medailonku britského elegána se zálibou v dýmkách a doutnících,

Sira Michaela Caina, ještě zmíním, že jeho život rozhodně nebyl vždy procházkou růžovým sadem. V mládí si prošel peklem korejské války a od těchto vzpomínek, jak sám prozradil ve své autobiografické knize, se nikdy nedokázal odpoutat. Snad s nimi částečně souvisí i démon alkoholu, s nímž jednu dobu, podobně jako celá řada hereckých kolegů, sváděl nerovný boj. V roce 2021 obdržel na festivalu v Karlových Varech „Křišťálový glóbus za mimořádný umělecký přínos světové kinematografii“. Po jejím převzetí s dojetím poděkoval a stručně s nadhledem konstatoval: „*Tak toto opravdu ta nejtěžší soška, kterou jsem kdy získal*“. S uvedeným komentářem souzní i jeho celoživotní krédo: „*Mluv lehce, mluv pomalu a neříkej mnoho.*“

Snad jsem svou fantazií nikoho nepohoršil. Třeba se vám něco podobného občas taky přihodí.

Už v dětství jsem při prohlídce jeskyní dával tajemným krápníkům nejrůznější jména a vždy mě potěšilo, pokud o chvíli později sám průvodce mé přirovnání potvrdil ve svém výkladu. Každý úhel pohledu se mírně liší, a tak se dívejme, bavme se, vždyť přece „nejíme svatý!“

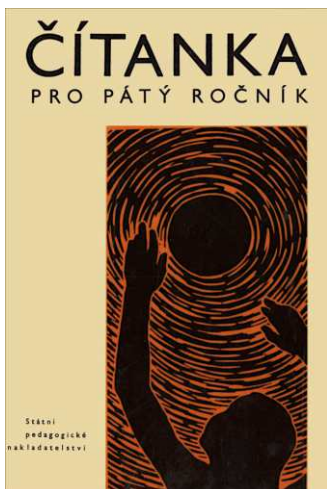
Slovenský grafik **Orest Dubay** a česká školní čítanka

Marta Konířová

Před 20 lety zemřel slovenský malíř a grafik Orest Dubay (1919–2005). Připomeňme si při této příležitosti školní čítanku, na jejímž vzhledu se podílel.

Orest Dubay studoval v rozmezí let 1939–1943 kresbu a malbu na Slovenské vysoké škole technické v Bratislavě. Při studiu byl sice zaměřen na malbu, ale po ukončení školy se začal také věnovat plastikám. Přes ně se vlastně začal zajímat i o grafiku. Podle svých vzpomínek ho při práci na dřevěném reliéfu napadlo udělat nejprve dřevořez, ten otisknout, a pak pokračovat v tvorbě reliéfu. Ilustroval zhruba pět desítek knih, mezi kterými nalezneme také jednu českou učebnici. Jde o **Čítanku pro 5. ročník základní devítileté školy**, která poprvé vyšla v roce 1963.

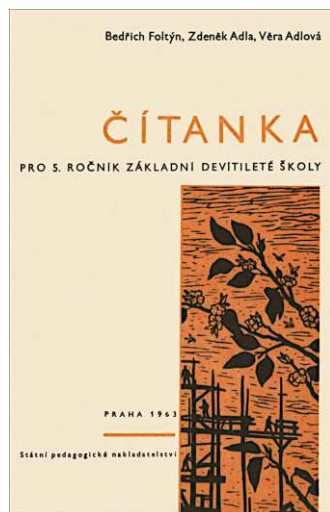
Čítanku připravil pedagog a metodik Bedřich Foltýn a spisovatelé Zdeněk Adla a Věra Adlová. Bedřich Foltýn (1908–1991) pocházel z Frýdku-Místku, ale téměř celý svůj profesní život spojil se základní školou v Hnojníku. Publikoval zejména o výuce českého jazyka.

Na předních deskách čítanky je použita Dubayova grafika „Prelúdium“.

Vedle zmíněné **Čítanky pro 5. ročník** připravil i související metodickou příručku, kromě toho zpracoval pedagogické čtení **Jak vyučuji čtení v 5. postupném ročníku**, spolupracoval na publikacích **Metodika vyučování českému jazyku v druhém až pátém ročníku národních škol** a **Národní škola: metodické stati pro všeobecně vzdělávací školy** (obě vydané v r. 1955), se Zdeňkem Vykopalem sesta-

vil metodického průvodce **Čtení a literární výchova ve 4. ročníku** (1979), Krajský pedagogický ústav v Olomouci vydal v roce 1967 jeho příručku **Sbírka textů k vyučování psaní ve 2.–5. ročníku ZDŠ**.

Na titulní straně čítanky nalezneme Dubayovu grafiku z cyklu „Stromy“.

Jako ilustrace jsou v **Čítance pro 5. ročník** užity Dubayovy grafiky v dvoubarevném provedení. Obvyklou černou barvu zde doplňuje ještě oranžová, která ilustra-

ce zvýrazňuje a odlišuje od černobílého textu učebnice. I když se v dobových posudcích čítanky objevil také názor, že ilustrace s takto omezenou barevností mohou být pro žáky méně zajímavé, byl výběr ilustrátora jinak chválen. Jisté pochyby byly vyjadřovány spíše o způsobu zařazení několika celobarevných reprodukcí – ukázek tvorby jiných autorů, které narušují jinak jednotnou úpravu učebnice.

Ukázka grafické úpravy začátků jednotlivých kapitol čítanky. Pod názvem kapitoly je umístěna Dubayova grafika na motivy textu, který kapitolu zahajuje. Na úvodní stránce kapitoly je navíc text výrazně odsazen od okraje.

Dubayovy ilustrace tematicky vycházejí z textů čítanky a ty zase odpovídají učebním osnovám a duchu doby, ve které čítanka vznikala. Proto se na obrázcích setkáváme jak s přírodními moti-

vy nebo inspirací pohádkou, tak se zobrazením kombajnu či přehradní hráze hydroelektrárny na řece Angaře.

Na deskách **Čítanky pro 5. ročník** jsou umístěny dvě Dubayovy grafiky vytvořené pár let před vydáním čítanky. Na předních deskách je reprodukována grafika „Prelúdium“ z roku 1958 z cyklu „Pieseň života“, opět podložená oranžovou barvou. Podobně jsou zpracovány zadní desky učebnice. V tomto případě jde o grafický list z cyklu „Stromy“ z roku 1959. Ze stejného cyklu pochází také dřevorez užitý na titulní straně čítanky.

V samotném textu čítanky Dubayovy ilustrace jednak doprovázejí vybrané ukázky z literatury, jednak pomáhají opticky členit text do kapitol. Sedm z osmi kapitol učebnice totiž uvádí nejen grafiky výrazný nadpis, ale také pod ním umístěný podlouhlý obrázek ilustrující úvodní text kapitoly. Jedinou výjimkou je ilustrace použitá na začátku páté kapitoly. Její spíše čtvercový tvar ji má pravděpodobně odlišit od ilustrace pro osmou kapitolu, která má podobné téma. Většinu kapitol navíc uzavírají drobné grafiky, opět inspirované závěrečným textem daného oddílu, které tu v podstatě vystupují ve funkci vinět.

Čítanku graficky upravila a její obálku navrhla knižní grafička a typografka Vanda Suková Sonnleitnerová. Mezi knihami, které upravovala, nalezneme nejen beletrii, ale i literaturu naučnou či další učebnice pro školy, včetně škol vysokých. Namátkou můžeme zmínit například **Matematický zeměpis a kartografii** či třetí díl **Dějiny Československa** pro pedagogické fakulty, příručku pro učitele **Besedy o umění v 6. ročníku** nebo Hrabákovy **Studie ze starší české literatury** užívané jako vysokoškolská příručka.

Čítanka pro 5. ročník základní devítileté školy byla jako učebnice schválena ministerstvem školství a kultury v červenci 1962. Poprvé vyšla, jak již bylo uvedeno, v roce 1963, naposledy byla vytištěna roku 1979. V tomto období vyšlo celkem 16 vydání, několik z nich je rovněž zastoupeno ve sbírce učebnic Muzea Komenského v Přerově.

Ukázka drobné grafiky uzavírající většinu kapitol čítanky.

Okénko do muzejních sbírek

Vídeňské vydání Komenského učebnice Orbis Pictus – Die Welt in Bildern [1776]

Mezi nejcennější sbírkové kolekce přerovského muzea patří soubor různých vydání Komenského díla *Orbis sensualium pictus* (*Śvět vnímatelný v obrazech*). Tato populární učebnice vznikla přepracováním starší práce *Janua linguarum reserata sive seminarium linguarum et scientiarum omnium* (*Dvěře jazyků odevřené čili Semeniště jazyků a všech věd*), kterou Komenský poprvé vydal v Lešně roku 1631.

Helena Kovářová

Jeho novátorský způsob výuky jazyků spojený s věcným učením mu vynesl věhlas po celé Evropě. O novou metodu se zajímali učenci, kteří si s Komenským začali dopisovat nejen o reformě školství. Jan Amos Komenský princip spojení jazykové výuky s encyklopedickým přehledem informací o vesmíru, přírodě, člověku, lidské společnosti a Bohu, který využil v díle *Janua linguarum reserata*, obohatil v *Orbis sensualium pictus* ještě obrázky. Ty byly s textem propojeny pomocí čísel a znamenaly naprosto revoluční přístup k výuce cizích jazyků. Poprvé byl *Orbis sensualium pictus* vytištěn roku 1658 v Norimberku u Michaela Endtera v latinsko-německé verzi s dřevorezy Paula Creutzbergera. Učebnice byla používána ve školách evropských zemí s různými úpravami téměř jedno a půl století a byla přeložena do jedenácti jazyků.

Jako oficiálně povolená učebnice vyšel *Orbis Pictus* = *Die Welt in Bildern* také v rakouském soustátí. Latinsko-německá verze zkrácená z původních 150 kapitol na 82 oddílů vyšla u Johanna Thomase von Trattnera, dvorního knihkupce, tiskaře a zemského typografa, do konce 18. století celkem v 6 edicích (1776, 1777, 1780, 1783, 1788, 1792). Latinsko-českou verzi *Orbis Pictus* = *Śvět w Obrazkách: w osmdesáti dwauch oddělenjch: k Vžjwánj neymenssj sstudyrugicj Mládeže w cýsařsk.*

kralow. Zemjch w hromadu stažený vydal Trattner dvakrát, v roce 1778 a 1779.

Podle úvodní poznámky byly z Komenského díla vytaženy pouze části k obecnému užitku, zejména dětí (mládeže), a to konkrétně z edice vytištěné v Norimberku roku 1756. Obrázky (dřevorezy) musely být kvůli tehdejšímu reprodukčním možnostem vytvořeny znovu, ale držely se zmíněné předlohy. Na většině najdeme jen menší změny a úpravy. Textová část byla rozdělena do třech sloupců. První dva obsahovaly Komenského text v latině a němčině, v nichž vydavatel prováděl jen minimální úpravy. Navíc byl přidán poslední sloupec s vybranými latinskými slovíčky, u nichž jsou uvedeny i základní gramatické údaje (rod a deklinace) a německé ekvivalenty.

Z Komenského učebnice byly zachovány kapitoly popisující přírodu (živly, neživá pří-

roda, rostliny, zvířata), a to dokonce včetně jednorozce zařazeného mezi divoký dobytek. Stejně tak se ve vídeňském vydání objevily oddíly popisující zevnějšek člověka, téměř všechna řemesla, míry a váhy. Vypuštěny ale byly například vnitřní smysly (smysl pospolný, obraznost a paměť), stejně tak kapitoly o hornictví, lázních, malířství, převozu přes řeku a další. Vůbec nebyly zařazeny texty o knihách, škole, vědě (astronomie, geografie atd.), mravouce, lidských vlastnostech, vojenství, soudnictví. Z těchto kapitol bylo vybráno jen trestání zločinců. Ze závěrečných oddílů týkajících se náboženství byl zařazen pouze pohřeb, který vídeňské vydání Komenského díla uzavírá. Kromě proslulého úvodního obrázku žáka s učitelem a známé *Živé abecedy* tak z věroučných důvodů chyběla i první kapitola Bůh, oddíl o stvoření člověka nebo o Božské prozřetelnosti.

Ve sbírkách přerovského muzea jsou zastoupena latinsko-německá vídeňská vydání z let 1776, 1777 a 1792 v celkem šesti exemplářích. U dvou z nich se dochovaly také vlastnické zápisy, které potvrzují používání knihy jako učebnice nebo pomocného učebního textu studenty. U jednoho podpisu je uvedena i datovaná poznámka „III. gymnasialclass 1862“. Bohužel chybí místo, kde se gymnázium nacházelo. V Přerově tehdy ještě škola tohoto typu neexistovala. Knihy získával do fondu již František Slaměník. Nejvyšší přírůstková čísla zapsaná do těchto vídeňských vydání *Orbisu* jeho rukou jsou 543 a 544.

Knihy o rozměrech cca 19 × 11 × 2 cm musely být levné, proto se prodávaly nevázané za 30 krejcarů. Majitel si často pořídil levnou vazbu s hrubě opracovanými dřevěnými deskami potaženými papírem, který se během používání odíral a zbyla z něj pouze malá torza. Také vazba bloku a samotný pa-

pír během času degradovaly. Jeden z muzejních exemplářů první vídeňské edice z roku 1776 (*Joann. Amos Comenii Orbis Pictus, die Welt in Bildern, in zwey und achtzig Abschnitte zum Gebrauch der kleinsten studirenden Jugend in den kaiserl. königl. Staaten zusammengezogen*) byl ve velmi špatném stavu. Pomačkaný, částečně zplstnatělý a zažloutlý papír se zateklinami, znečištěním a skvrnami různého původu bránil bezpečnému listování knihou bez dalšího poškozování. Navíc nesl stopy napadení od červotočů a textilní záložky od molů. Druhotné kolorování obrázků (patrně samotnými studenty) knihu sice vizuálně zatraktivnilo, ale agresivní barvy pronikly papírem a znehodnotily texty na rubech. Také vpisky korozivním inkoustem na předešlé znamenaly menší ztráty papíru.

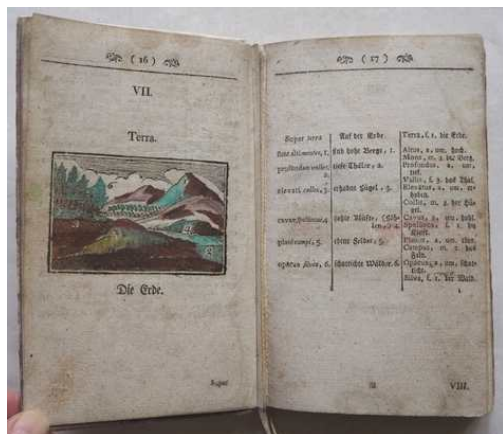
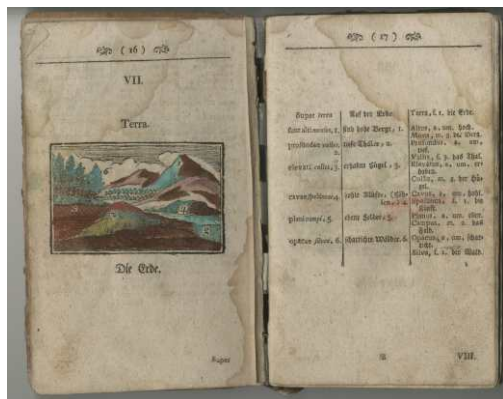
Detailní záběry na knihu před restaurováním

V roce 2023 se podařilo zajistit restaurování knihy v dílně Jany Kovandové. Nefunkční vazba knižního bloku byla rozebrána. Při měření pH se kyselost naštěstí prokázala pouze u železnatoduběnkového inkoustu na přední předsádce. Papír prošel procesem mechanického i mokrého čištění, klížení a v potřebných částech neutralizací. Následovalo vyspravení chybějících míst papírovou suspenzí, u potrhanych částí pomocí japonského papíru. Po kompletaci knižního bloku byla zhotovena vazba na dva motouzové vazby přesně podle původního vzoru. Po zaklížení a mírném zakulacení hřbetu byly aplikovány zpět originální textilní záložky. Proces čištění a vyspravení proběhl podle možností také u dřevěných desek ještě před nasazením na původní místa. Stejně tak u zbytků červených pečeti na přidešti.

Celopapírový potah chránící vazbu musel být zhotoven nový z ručního papíru silnější gramáže a na přidešti byly vylepeny originální předsádky. Samozřejmostí je dnes výroba ochranného pouzdra na míru knihy, tzv. phase-box z lepenky archivní kvality s alkalickou rezervou. Kniha tak je chráněna proti další degradaci a při dodržení podmínek stanovených restaurátorkou (např. bezprašné prostředí, osvit max. 50 luxů, relativní vlhkost 50–55 %) je možné ji znovu využívat pro výstavní či badatelské účely.

Hřbet před, v průběhu a po restaurování

Před (nahoře) a po restaurování (dole)

Jednorožec na obrázku po restaurování

A svatý Jan, z kamene vytesán...

Název článku vám může evokovat krátkou zmínku o tomto světcí v textu písničky Elektrický valčík od Jaroslava Uhlíře a Zdeňka Svěráka. Měl by však být především malou upoutávkou a upozorněním, že první jarní den v našem muzeu otevřeme slavnostní vernisáží hned dvě výstavy se sakrální tematikou.

Lubomír Vyňuchal

První výstava s názvem Kamenné nebe bude především panelová a představí soubor drobných sakrálních památek na Přerovsku. Jejich existenci si řada lidí v dnešní době téměř ani neuvědomuje, ačkoliv některé z nich doslova každý den mívá. Jsou již řadu let součástí katastrů našich obcí a měst a mnohé mají statut chráněné kulturní pa-

mátky. Panely, převážně s aktuálními fotografiemi doplněnými stručnými popisky, připomenou nejen místa, kde je můžete objevit, ale ve stručnosti také legendy a osudy jednotlivých ztvárněných postav, neboť u každého světce či světece najdete také drobný medailonek. Obrazový soubor kamenných soch rovněž obohátí taktéž kaple, kostely

a v některých případech i oltářní obrazy, vitráže, poklopy a boží muka příslušného zasvěcení. Vše bude navíc řazeno abecedně, tedy doslova od Adama.

Kamenné sochy se v české krajině začínají objevovat již v 17. století. Zpravidla byly umístěny na kamenných soklech, často zdobenými římsami, bohatými ornamenty a figurálními reliéfy. Mezi nejčastěji ztvárněné světce patří především sv. Jan Nepomucký a sv. Florián, následují patroni proti moru, tedy sv. Roch a sv. Šebestián, světicím vévodí Panna Marie, sv. Anna nebo sv. Barbora, ale ono samozřejmě záleží na samotném regionu. Vůbec nejčastěji zastoupené jsou samozřejmě kamenné kříže s ukřižovaným Kristem a reliéfy svatých na jejich podstavcích, ale těm se naše

prezentace bude věnovat opravdu jen okrajově. Tak například v bývalém okrese Přerov můžete napočítat celkem 105 měst a obcí (opticky toto číslo ještě naroste při započítání všech místních částí) a téměř každé sídlo se může pochlubit nějakou kamennou plastikou či sousoším z této kategorie. Je pravdou, že pokud bylo příslušné patrocinium ojedinelé, případně chyběla kamenná socha, občas jsme si vypomohli snímkem oltářní sošky, obrazu či vitráže. I to původní pravidlo, představit výhradně místa z katastrů obcí našeho okresu, bylo nejméně ve dvou případech porušeno, ale holt jejich umístění bylo doslova jen pár metrů od mapami zaznamenané hranice.

Nicméně byl vytvořen poměrně rozsáhlý archiv fotografií zobrazující sochy a církevní stavby nejen v různých ročních obdobích, ale také například před a po restaurátorském zásahu. K tomu se přidaly i dobové fotografie a pohlednice z našich sbírek. Bohužel na výstavní panely se nakonec dostane opravdu jen jejich malý zlomek, neboť fotografie o velikosti zápalkových krabiček by většinu z vás asi moc neoslovily. Každopádně si z kompletního seznamu, který bude rovněž na výstavě

k dispozici, můžete sami udělat obrázek, kolik objektů a soch se zkrátka nevešlo.

V samostatných bonusových sešitkových doprovodných textech zmiňujeme také například existenci tzv. výklenkových ochranných sošek světců na průčelích venkovských domů, světce a jejich atributy jako součást obecních znaků a praporů, sochy světců, jejich reliéfy a zpodobnění andělů jako součást hřbitovních náhrobků, využití soch svatých milovníky geocachingu (např. soubor soch v Dřevohosticích, umístění tzv. „kešek“ v jejich okolí, případně kolegové z Valašského Meziříčí přímo vytvořili pracovní listy s využitím textů na podstavcích místních barokních soch).

Jedinečnost a originalitu našim výstavním panelům

dodali studenti Střední řezbářské školy v Tovačově, kteří z lipového dřeva vytvořili drobné plastické reliéfy zobrazující příslušné atributy světců. Více o této spolupráci se dovíte v textu o souběžné výstavě s názvem *Caleum tiliae – Nebe s vůní lipového dřeva*.

Aby nechyběly ani tradiční trojrozměrné exponáty, rozhodli jsme se výstavu doplnit také dvěma vitrínami s polychromovanými soškami svatých z našich sbírek. Výstava v prostorách chodeb přerovského zámku bude zahájena společnou slavnostní vernisáží ve čtvrtek 20. března v 17 hodin a její průběh zpestří hudební vystoupení kapely Spring Trio Band. Obě výstavy potrvají až do konce letních prázdnin.

Nebe s vůní lipového dřeva

Lubomír Vyňuchal

Lipové nebe aneb *Caleum tiliae*, tak zní název výstavy, kterou připravilo naše muzeum ve spolupráci se Střední školou řezbářskou v Tovačově. Zatímco chodby přerovského zámku zaplní panely plné fotografií kamenných soch a reliéfů světců, Historický sál oživí dřevěné plastiky studentů řezbářské školy, taktéž inspirované sakrálním uměním.

Mimo desítek studentských prací výstava představí rovněž činnost tovačovské střední odborné školy, dovíte se zde zajímavosti o nejčastěji v řezbařině používaném dřevě, doplněné celou řadou příbuzných informací. Vše bude stmelovat, jak už sám název výstavy napovídá, symbol lípy.

Vše můžeme uvést citací z knihy německého novináře a vyučeného truhláře, Dietmara Findlinga (*1960), s názvem *Síla stromů: „Lípa je strom harmonie a pospolitosti. Její úctyhodný zjev nenechá nikoho na pochybách, že tento strom dokáže přežít staletí. Přesto z ní vyzařuje dobrota a srdečná vřelost vzácné matky a důstojného moudrého otce. Její kmen rozrytý hlubokými brázdami, často vykotlaný až na vnější plášť a kůru jí propůjčuje vzhled moudré, laskavě se usmívající, vševědoucí, dobrotivé bohyně, jež ví o životě všechno. Jako by nám chtěla pod našimi dlaněmi dát pocítit tajemství věčného mládí.“*

Přijďte tedy k nám do muzea omládnout a načerpat novou energii. První terapie proběhne 20. března a celá akce potrvá až do 31. srpna. Jste srdečně zváni!

Kramářské písně – bulvár našich předků

Od 4. března do 14. září 2025 bude v přerovském muzeu k vidění výstava o kramářských písních s názvem *Do Brna široká cesta*, kterou připravuje ve spolupráci s Moravským zemským muzeem v Brně.

Helena Kovářová

Návštěvníci se na ní budou moci seznámit s tzv. světskými kramářskými tisky. V těch se zpívalo o přírodních katastrofách, o nešťastných láskách, lidských neřestech (např. tabáku), rekrutování, bitvách, kriminálních činech, ale také třeba o krinolíně a doktoru Faustovi. Mnohé kramářské písně zlidověly nebo naopak čerpaly z lidové tvorby, jako například o kanyru Jabůrkovi (*U kanónu stál*) nebo *Ó hřebíčku zahradnický*. Jejich nápěvy a části textů se zpívají ve školách, u táboráků, ale interpretovali je i známí zpěváci. Kramářské písně často vyprávěly o skutečných událostech, jako byly povodně, zemětřesení, ale také o vraždách. Někdy bylo v titulu uvedeno i místo a rok tragické události, například: *Příkladná píseň o mordu, který se stal v Novo - Jičínském kraji, blíž městečka Kelče, v dědině Všechnovicích, v měsíci únoru roku 1862*. Zpěváci na poutích a jarmarcích mívali pro větší názornost malované cedule s okénky zobrazujícími děj.

V úterý 25. března 2025 vystoupí na přerovském zámku jedna z autorek výstavy PhDr. Jana Poláková, Ph.D., etnografka Moravského zemského muzea v Brně. Přednáška s názvem *Na silnici ho Křtin v lesi* se věnuje tragické události z 5. července 1907, čtyřnásobné vraždě nedaleko dnešního městyse Křtiny, a její reflexi v oficiálních tištěných a písemných pramenech a regionální ústní tradici. Zločin se udál v noci nebo brzkých ranních hodinách 5. července 1907 na cestě mezi známým poutním místem Křtiny a obcí Jedovnice. Oběťmi se stali manželé Josef

a Amálie Němcovi z Ostrova a Josef a Josefa Hrazdírovi z Rogendorfu (dnešní Krasové). Ještě téhož dne byla zatčena sociálně slabší rodina Vajckornových nevalné pověsti z nedalekého Ostrova. V listopadu téhož roku byli odsouzeni k trestu smrti, který byl později změněn na doživotí. Mezi využitě písemné prameny patří především soudní spisy uložené v Moravském zemském archivu a nepublikované osobní vzpomínky. Z tištěných pramenů je pozornost věnována dvěma kramářským tiskům. Z ústních pramenů jsou představeny písně vytvořené na principech kramářských písní v okolí tragédie. Intenzita povědomí o události se stále snižuje a z kolektivní paměti se tak přesunuje do sporadických hmotných pramenů.

Otazníky nad dva a půl tisíce let starými luxusními náramky z Prosenic

Aleš Drechsler

Starší doba železná (8. až 5. století př. n. l.) znamenala v našich zemích nejen zavedení snáze dostupného železa, ale také výrazné změny v pravěké společnosti, spojené se vzestupem elitní velmožské vrstvy, a v neposlední řadě též oblibu specifického geometrického výtvarného projevu, zvaného podle bohaté lokality v hornorakouské Solné komoře stylem halštatským. Uvedené fenomény tohoto dynamického pravěkého období se také odráží v trochu záhadném nálezu učiněném před 130 lety v Prosenicích.

Za ne zcela jasných náleзовých okolností zde byly vykopány dva páry efektních bronzových náramků, které v prostředí moravské halštatské společnosti jistě znamenaly příslušnost žen, které se jimi zdobily, k elitní vrstvě, či snad přímo velmožské rodině, jež ovládala širší region v oblasti dolního Pobečví.

O nevelký náleзовý soubor neobvyklých kruhových šperků se snad někdy na přelomu 19. a 20. století podělili dva archeologové, které pojily přátelské i příbuzenské vztahy. Prvním z nich byl Jan Knies (1860–1937), proslulý svými výzkumy v Moravském krasu, jehož dva náramky se později i s celou jeho sbírkou staly součástí fondu Moravského zemského muzea v Brně. Druhou část vyzdvížených předmětů obdržel Antonín Telička (1866–1925), švagr výše jmenovaného, jenž se do dějin přerovské archeologie zapsal především jako zakla-

Bronzové plechové melounovité náramky/nápažníky ze starší doby železné objevené v Prosenicích roku 1895. Sbírká Muzea Komenského v Přerově.

datel archeologické sbírky přerovského muzea. Oba ve své době věhlasné moravské archeology spojovala rovněž jejich učitelská profese.

O jaké šperky se vlastně jednalo? Ve třech případech šlo o otevřené bronzové plechové, tzv. melounovité náramky, které případně mohly být nošeny i jako nápažníky, zdobené výraznými podélnými vypnulínami (plasticky vystupujícími žebry), doplněnými při horním i spodním vnějším okraji

náramků kolkováním, a při koncích (v místě zapínání) pak ještě obdobnými koncentrickými kolečky. Exemplář výše popsané moravské varianty melounovitého náramku bez okrajového límce je uložen v archeologické sbírce Muzea Komenského v Přerově. Vnější průměr náramku činí 120 mm, vnitřní 71 mm a hmotnost 141 gramů. Tento šperk rovněž nese doklady intenzivního používání a zřejmě též představoval pro svou nositelku

i prestižní předmět nemalé hodnoty. Při obou okrajích byl totiž v místech poškození reparován kouskem bronzového plechu upevněného dvěma nýty. Jedna z oprav je provedena s větší péčí, a to plíšky jak z vnější, tak i vnitřní strany šperku, a navrch byl ještě na povrchu reparačního plechu obnoven i kolek, aby provedenou opravou příliš neutrpěl vzhled náramku.

V případě čtvrtého plechového otevřeného bronzového melounovitého náramku, který rovněž obohatil sbírku přerovského muzea. Jedná se o odlišnou variantu daného šperku, která se odlišuje límcem při obou okrajích náramku či nápažníku, a též i výzdobou na těle, jež pokrývají svazky rýh doplněné kolky tvaru koncentrických koleček. Poslední, čtvrtý z prosenických šperků je nejsubtilnější. Váží 83 gramů, jeho vnější průměr činí 86 a vnitřní 55 mm.

Nejvíce halštatských melounovitých náramků registrujeme v oblasti jižního Německa a Bavorska, odkud se obchodem mohly dostávat i do moravského prostředí. Množství náramků či nápažníků tohoto typu bylo objeveno i v nejvýznamnější stře-doevropské jeskynní svatyni starší doby železné v Habrůvce – „Býčí skála“ v Mor-

ravském krasu, včetně jejich polotovarů, poukazujících podle archeologa Martina Golce na výrobu tohoto žádaného prestižního šperku také přímo na Moravě. Časově můžeme prosenický soubor šperků zařadit do průběhu 6. století př. n. l. (v archeologické periodizaci se jedná o stupně Ha D1b s přesahem do stupně Ha D2).

Komplikací při hodnocení prosenického souboru šperků představuje nedostatečně známý nálezový kontext. V archivu archeologického ústavu AV ČR v Brně je ve fondu „Moravika“ dochována stručná zpráva moravského archeologa Inocence Ladislava Červinky o prosenickém nálezů: „*Halštatský hrob s kostrou. R. 1895 byl rozkopán hrob s kostrou, která měla na rukou po dvou bronzových*

širokých náramcích do sebe navlečených. Vystaven na Národop. výstavě v Přerově. Mzm. – Ze sbírky J. Kniese. – Mus. Přerov. Ze sbírky A. Teličky.“

V inventární knize někdejšího Městského Musea v Přerově nalezneme k výše popsaným dvěma předmětům v kolonce „Způsob získání“ adresu prosenického občana, který předměty předal – byl jím Antonín Zapletal, jako adresa je uvedeno č. 1, Malé Prosenice. Podle čísla popisného by se mělo jednat o mlýn v Malých Prosenicích. Těžko ovšem bez dalších údajů soudit, zda právě na pozemcích maloprosenického mlýna byly předměty skutečně vyzvednuty.

Problém též představuje fakt, že z oikumeny platěnické skupiny východohalštatské kultury, zaujímající střední a východní Moravu,

Pravěká reparační i s doplněnou výzdobou na plechovém bronzovém melounovitém náramku/nápažníku, zdobeném podélnými vypnulínami a kolky, nalezeného v Prosenicích. Sbírká Muzea Komenského v Přerově.

Detail ryté a kolkované výzdoby druhého bronzového melounovitého náramku/nápažníku nalezeného v Prosenicích. Sbírka Muzea Komenského v Přerově.

kam územně přísluší prose-
nický objev, však – s ojedině-
lými výjimkami nestandard-
ních uložení lidských těl
v sídlištních objektech – ne-
známe regulérní kostrové
pohřby, neboť obyvatelstvo
v těchto regionech v tradi-
cích předchozí epochy po-
pelníkových polí pohřbívá

své zemřelé žárově. Specia-
listé na dobu halštatskou se
v současnosti proto spíše
kloní k možnosti, že se v pří-
padě prosenického souboru
jednalo o šperky nikoli coby
součást osobní výbavy ze-
mřelého, ale předměty z de-
potu (hromadného uložení,
mohly např. představovat

obětiny bohům), neboť prá-
vě v oblasti platěnické skupi-
ny se tyto šperky v depotech
běžně vyskytují. Autorka
nejnovějšího vyhodnocení
kovových náramků/nápaž-
níků na Moravě Ivana Sala-
yová v této souvislosti nevy-
lučuje možnost, že by zde
mohli být formou inhumace
pohřbeni dva jedinci z elitní
vrstvy společnosti, kteří by
ovšem pocházeli z prostředí
jiné, konkrétně horákovské,
skupiny východohalštatské
kultury. U horákovské sku-
piny v té době kostrový po-
hřební rítus převažoval, ta
však zaujímalá jihomorav-
ské regiony.

Je nasnadě, že se otazníky
nad pozoruhodným prose-
nickým nálezem halštats-
ských šperků, které můžeme
obdivovat v expozici Arche-
ologie Přerovska na přerov-
ském zámku, budou vznášet
i nadále...

Na podzim loňského roku nám do redakční pošty „přistály“ nezávisle na sobě hned dvě žádosti o možnost publikování v našem Zpravodaji, a to od dopisovatelů opravdu přespolních. Velmi nás to potěšilo, jelikož to svědčí o zájmu o náš zpravodaj i mimo okruh sympatizantů Muzea Komenského v Přerově a hranice města. Velmi rádi jsme oběma pánům vyhověli. S příspěvkem pana Roberta Ziky z Prahy, zkráceným a upraveným kolegyní Šárkou Krákorovou Pajůrkovou, jste se již setkali na straně 16–17 tohoto čísla zpravodaje. A nyní vám předkládáme příspěvek dalšího externisty, pana Ivana Čecha z Prostějova, tentokrát v nekrácené autorově verzi.

Nový objev díla arch. Jacoba Gärtnera

Několik slavných architektů židovského původu pocházelo z Moravy. Byli zhruba vrstevníky a naštěstí se nedožili neblahého osudu svých staveb ani svých souvěrců. Pocházeli ze Slavkova u Brna (Max Katscher), z Prostějova (Max Fleischer) a Jacob Gärtner, zřejmě nejznámější z nich, se narodil roku 1861 v Přerově.

Ivan Čech

Měl čtyři sourozence. Vyšší průmyslovou školu absolvoval ještě v nedalekém Brně, vysokoškolská studia a praxi už prožíval ve Vídni. Byl autorem mnoha nájemních domů, obchodních domů, veřejných budov: škol, nemocnic a mnoha a mnoha synagog rozptýlených po mnoha zemích mocnářství. Jako velmi zasloužilý zemřel v roce 1921 a je pochován v hrobce ve vídeňské části Döbling. Zavítal jsem nedávno do jednoho z archivů a rozhodně jsem neplánoval žádný „objev“. Ještě jsem byl plný dojmů z připomínek a oslav 120. výročí otevření „nové“ prostějovské synagogy, kterou bohaté Židovské náboženské obci v Prostějově navrhl právě Jacob Gärtner. Byla otevřena před stodvaceti léty v roce 1904. A mezi ži-

dovskými staršími se pohyboval také ještě jiný Jakob, ale Mayer, který se ovšem až do své smrti podepisoval jako Jacques (1859–1937). Byl bohatým továrníkem. Měl, jak se píše, továrnu na bavlnářské zboží a tovární výrobu klobouků. Byl rovněž vlastníkem mnoha domů v severní části židovského ghetta, byl majitelem přemnoha pozemků za čerstvě zbořenými hradbami, donátorem mnoha židovských a hlavně německých spolků. Byl tou dobou, myslím, i předsedajícím Židovské náboženské obce. A tak se při otevření nové skvostné secesní synagogy zde pohyboval co nejvíce. I napadlo bohatého Jacquese Mayera, že by jeho postavení v německé a židovské lepší společnosti podpořilo, upevnilo a zvý-

Jacob Gärtner

raznilo, kdyby svůj nový zamýšlený dům, který byl na okraji jeho pozemků továrnic, nechal postavit architektem vskutku velkoměstského švihu – ten se tu díky synagoze přece vyskytoval. A tak jsem objevil, že v srpnu 1906 vypracoval Jacob Gärtner, architekt ve Vídni, „Plán novostavby a přestavby bytového a obchodního domu pro pana Jacquese Mayera

v Prostějově, Vápenice 19.“ Dům měl v přízemí kancelářské a provozní prostory, vrátnici, byt správce, v prvním patře velký sedmipokojový byt s terasou, do ulice pak s nápadným a důstojným balkonem. Později měl s tímto bytem jeho syn Albert velké soudní tahanice, které se vlekly i po jeho smrti. Ale to je už jiný příběh. Je zajímavé, že nákladnostmi tohoto „paláce s královským vybavením“ si povšimli i křesťanští lokální novináři a při jednom z pracovních sporů v továrně (oni popravdě židovští fabrikanti lidumilní nijak zvlášť nebyli) neopomněli připomenout že si pan továrník „z namamoněného majetku vystavěl palác.“ A to už dům nějaký rok sloužil. Je to po století těžké posuzovat, ale když paní Irma zemřela (1938), ve dvojích prostějovských novinách se objevilo, že šlo o nejbohatší občanku města. Těžko dnes říci...

Dům byl vskutku vystaven a patřil rodině dlouhá léta. Pan Jacques i jeho žena Irma se dožili dlouhého věku. Jejich jediný syn Albert (fa-

Bytový a obchodní dům J. Mayera na Vápenici 13–15 v Prostějově, 1907

natický Němec, do roku 1933 předseda mnoha německých spolků v Německém domě, než byli ovšem Židé z nařízení „vůdce“ vyhnáni z německých domů i v okolních „satelitech“) také, jako rodiče, zemřel ještě před válkou. A protože jeho vdova byla „árijska“, tak majetek jí zůstal zachován a větší část prodala továrníkovi Neherovi, který na tomto místě začal vyrábět slavné výkladové figuríny, jež se tam vyráběly až do devadesátých let. Jen těch názvů, které firma za desetiletí od roku 1940 vystřídala – Nehera, Zadrev, Hamiro, Merkur, Peco...

Takže dnes si mohou znalci díla Jacoba Gärtnera nově zapsat do svých seznamů bytový a obchodní dům Jacquese Mayera na Vápenici 13 – 15 v Prostějově vystavěný po r. 1907. A možná by si mohli tyto řádky přecíst majitelé stavby, protože třeba ani neví, že vlastní architektonický šperk...

Jaro.
Léto.

Dámské klobouky poslední mody

Albert Mayer ml. v Prostějově,

továrna na klobouky, Vápenice čis. 13-15.

Přebarvení.
Přeformování.

Stojí majestátně jako lípa

Název článku zmiňuje staré české přirovnání a následující řádky vám ve zkratce představí památné lípy, které stojí či ještě nedávno stávaly na území bývalého okresu Přerov. Bude to celkem šestnáct abecedně řazených lokalit, resp. stromů a jejich příběhů. Přidáme i další bonusy. Tím prvním bude pětice významných lip ze sousedních okresů, zmínka o nejstarší lípě v Česku, stať o stromech, které byly vysazeny na počest vzniku Československé republiky a na závěr představení kvarteta kovářských plastik s motivem lípy i příběhu dívky s lipovou ratolestí z ikonické korunové mince. Zároveň se jedná o malou pozvánku na připravovanou výstavu „Caelum tiliae“, o níž se dočtete na jiném místě našeho muzejního čtvrtletníku.

Lubomír Vyňuchal

Lípy na Přerovsku

Stojanova lípa dominuje návsi obce Beňov u Přerova. Jméno získala po zdejším slavném rodákovi, arcibiskupovi Cyrilu Stojanovi (1851–1923) a je spojována s jeho dobrotou a laskavostí. Strom s košatou korunou v těsném sousedství kostela sv. Františka z Assisi zvítězil roku 2007 v 6. ročníku ankety „Strom roku“. Díky této skutečnosti vznikl u stromu

také významný turistický cíl a geocachingový bod, který je od roku 2024 navíc dopl-

něn i kamennou sochou arcibiskupa Stojana od akademického sochaře Jana Kozla.

Bezuchovská lípa roste na travnatém svahu u křižovatky cest poblíž obecního úřadu. Samotný Bezuchov, ležící na Záhoří v nadmořské výšce 300 m n. m., nejde nijak zaměnit, neboť obec je jediná toho jména v ČR. Místní chráněná košatá lípa má obvod kmene 3,2 metru a roste do výšky 20 metrů. Jistou zajímavostí je malý, do svahu zaříznutý plácek pod její korunou, kde bylo položeno několik kulovitých pískovcových kamenů, které pocházejí z místního, dnes již zavezeného lomu. Třeba přímo pod dřevěným sloupkem s označením památného stromu leží kámen, který nápadně připomíná dámské poprsí (ale někdo zde vidí testes či hýždě). Sice obdivuhodně pevné, nicméně již zarostlé mechem. Další větší valouny najdete před nedalekou turistickou ubytovnou, v okolí kaple sv. Floriána či po stranách tzv. „Laďovy aleje“, vedoucí z obce do Dřevohostického lesa, připomínající bývalého místního starostu a horolezce, Ladislava Drdu (1954–2014). Ostatně jeden z větších místních balvanů můžete objevit také na okraji louky před hradem Helfštýn, který je mimochodem otočným bodem tradičního přespolního listopadového běhu Bezuchov–Helfštýn–Bezuchov.

Lípa v Hlinsku vévodí severní části obce a stojí přímo u rozcestí s hlavní cestou na zahradě domu s č. p. 1. Obvod této lípy činí 340 cm a výška cca 24 metrů. Kousek od ní při oné vedlejší cestě stojí kamenný kříž z roku 1930, který zhotovila přerovská kamenická dílna Polášek–Urban a jeho donátory byli manželé Macháčovi. O pár metrů dále na okraji sadu spatříte sloupek s prosklenou skříňkou ukrývající porcelánovou sošku Panny Marie. V případě pokračování po hlavní cestě narazíte na betonový podstavec se sochou sv. Antonína, umístěnou taktéž v prosklené lucernové kaplici. U všech zmíněných památek nechybí dřevěný sloupek s měděnou informační tabulkou. Obcí protéká potok s krásným dívčím jménem „Libuška“ a nedaleko zmíněné lípy se můžete rovněž občerstvit.

Příjemná hospůdka sídlí v budově kulturního domu, na jehož fasádě zůstal ještě letitý nápis „ŠKOLA“, dokreslující původní určení budovy. Ostatně tento nápis, společně s hned vedle zasaženým vývěsním štítem s logem přerovského pivovaru ZUBR, patří k fotoperličkám mého archivu. Na závěr jen doplním, že v roce 2016 představilo naše muzeum prostřednictvím výstavy také nedalekou archeologickou lokalitu středoevropského významu – pravěkou osadu na návrší *Nad Zbružovým* z 2. poloviny 4. tisíciletí před naším letopočtem.

Švehlova lípa byla vysazena v Horních Těšicích na Hranicku, obci s pouhými 150 obyvateli, v roce 1935. Měla připomínat památku Antonína Švehly (1873–1933), ekonoma, politika, prvního ministra vnitra Československa a předsedy tří československých vlád, předsedy agrární strany, zakladatele deníku Venkov a nakonec také i statkáře v Hostivaři (dnes Praha 15). Patřil k pěti mužům, kteří proklamovali vyhlášení naší národní samostatnosti a vydali první zákon svobodné republiky. Byl znám také jako sportovec, člen, cvičitel i starosta Sokola, angažoval se rovněž ve spolku dobrovolných hasičů. Můžeme jen dodat,

že v říjnu 2018 mu byl propůjčen Řád Bílého lva In memoriam. Další lípy s jeho jménem (byly jich tisíce) najdete po celé republice, například v Bořetíně a Litavě na Vysočině, Častrově na Pelhřimovsku, Dřísech a Obříství u Neratovic, Hobšovicích na Slánsku, Hustěnovicích u Starého Města, Chudenicích na Klatovsku, Litochoři na Třebíčsku, Mrači na Benešovsku, Olešnici-Pohoří u Turnova, Poštovicích u Velvar, Doubravčici a Přistoupimi na Českobrodsku či Ročově a Touchovicích na Lounsku. Závěr obstará citát Antonína Švehly: „Politika je pravé umění, větší než sochařství. Hlína a kámen se nebrání, ale já musím brát do rukou tu křečkovitou lidskou národu a hníst ji, modelovat ji. – A ona se vzpouzí, prská, škrábe: musím ji hladit i škrtit, abych ji mohl zformovat. – Co z ní chci udělat? Stát!“ Mimochodem, když tady bylo zmíněno slovo sochařství, tak připomeňu, že byla vytvořena také celá řada Švehlových pomníků. Zřejmě ten nejbližší stojí v obci Tučapy u Dubu nad Moravou a vytvořil jej v roce 1937 sochař Julius Pelikán. Místní Švehlovu bustu jsem fotil „za covidu“ zmíním tu zarážející podobu s prof. Prymulou, známou a tak trochu i kontroverzní osobností našeho zdravotnictví.

Gallašova lípa stojí asi uprostřed Galašovy ulici v Hranicích u č. p. 13, na dohled od rodného domu lékaře a spisovatele Josefa Heřmana Agapita Gallaše (1756–1840). Najdete ji na zatravněném pruhu mezi komunikací a korytem Veličky. Jedná se o lípu velkolistou, jejíž věk je odhadován na cca 180 let, obvod kmene činí 4 metry a zajímavostí je skutečnost, že zatímco šířka koruny se pohybuje okolo 20 metrů, tak výška stromu jen mírně přesahuje 12 metrů. Naproti blízkého parkoviště vás může oslovit skvělá kavárnička *U mlsné kočky*, která nabízí rovněž výborné zákusky.

Hranice

Masarykova lípa svobody a svornosti roste na ostrůvku cest vedle kaple svatého Floriána z roku 1825 v obci Lazníky. Vysazena byla 27. dubna roku 1919 a na leštěném žulovém sloupku u její paty

je dnes umístěna tabulka s přeneseným autentickým záznamem textu z místní kroniky. Lípu zasadily školní děti pod dohledem učitele a k obecnstvu promluvil správce školy Karel Hrachovec. Na závěr byly zpívány hymny „Kde domov můj“ a *Nad Tatrou sa blýska*. Další, již současnou zajímavostí je ukrytá keška v okolí stromu a jak říká větička k danému místu na internetové stránce milovníků geocachingu: „Při jejím odlovu buďte maximálně nenápadní!“

Lazníky

Robotní lípu najdete v Malhoticích při silnici nedaleko místního zámku, který svého času vystavěl z Polska pocházející rod Bujakovských z Knurova (na místním hřbitově najdete také jejich hrobku a na podstavci sochy sv. Jana Nepomuckého rodový erb). Mohutná lípa malolistá s obvodem kmene přesahujícím osm metrů je stará přibližně 450 let, dosahuje výšky 27 metrů a její centrální dutina je zakryta šindelem. Prostřednictvím tlukotu do kovové desky zavěšené na jedné z větví svolával místní dráb poddané k práci na panském a na tomto místě byl také roku 1848 ohlášén patent o zrušení roboty. Mohutné větve stromu jsou dnes v místech propojení ocelovými lany opatřeny dřevěnými obručemi a celý lanový systém drží košatou korunu pohromadě.

Radslavickou lípu najdete asi 5 kilometrů severně od Přerova při hlavní cestě skrz obci Radslavice v ulici Na Návsí. Přímo pod ní je situován válečný pomník padlým z roku 1922, který byl vystavěn z podnětu místních legionářů a jehož ústředním motivem je socha sedícího prezidenta T. G. Masaryka. Pomník prošel v letech 2008-2009 náročnou obnovou a byl osazen kopii

původní, od 2. světové války neznámé, sochy tehdejšího významného politika, přezdívaného také „Tatíček“. Celou rekonstrukci zaštil místní kamenosochař Milan Sušeň společně se svým synem Tomášem. Mimo chodem víte, že Masaryk byl celkem 17x nominován na Nobelovu cenu míru, ovšem toto ocenění nikdy nedostal? Stáří lípy malolisté nad pom-

níkem je něco kolem 220 let a obvod jejího kmene činí 505 centimetrů. Bohužel náš první prezident si letos toho stínu moc neužije, neboť stav lípy byl v loňském roce natolik neuspokojivý, že musel proběhnout radikální ořez. Na začátku roku 2025 tedy lípa připomíná spíše prince Bajajou zlikvidovaného draka a k nebi ční pouze několik pahýlů jeho krků.

Lípa svobody vévodí centru obce Radvanice, kterou najdete severovýchodně od Přerova při dálnici D1. Tato lípa malolistá má teprve mírně přes stovku, neboť byla vysazena roku 1919 na počest ukončení 1. světové války (nedaleko před budovou obecního úřadu se nachází rovněž pomník padlým doplněný o zajímavou sochařskou plastiku truchlící ženy u kříže). Obvod činí něco málo přes 2 metry a výška 15 metrů. Stojí asi 100 metrů od kaple Rozeslání apoštolů před domem, resp. bývalým gruntem, s č. p. 5. Při cyklotoulkách okolím Přerova jsem rovněž velice ocenil, že v Radvanicích, které nemají ani tři stovky obyvatel, funguje např. i udržovaná knihovna, ale hlavně místní hospůdka *U Kaple* s příjemným venkovním posezením, tudíž rád doporučím její návštěvu.

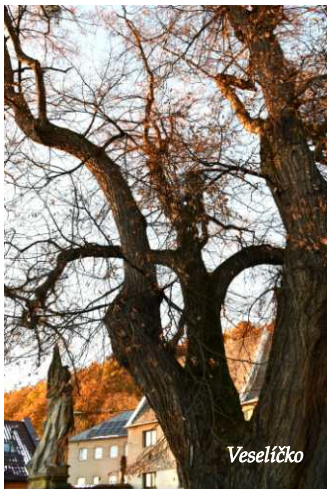
Lípa Jana Jiskry z Brandýsa v obci Rouské na Hranickém Záhoří je pojmenovaná podle významného válečníka a diplomata žijícího v 15. století (1400–1469). Jeho jménem byl mj. nazván v r. 1917 i první jezdecký pluk československých legií na Rusi. Obvod kmene památné lípy činí 620 cm, výška asi 20 metrů a odhadovaný věk přesahuje 330 let. V její těsné blízkosti se nachází dřevěná boží muka vyřezaná z jednoho kusu dubového dřeva. Původně pocházela ze 17. století a poslední restaurování proběhlo v roce 2004. Mimo tento významný strom najdete v obci ještě další letité lípy.

Alej ve Skaličce je tvořena celkem 22 lípami a 10 duby. Nachází se ve východní části místního zámeckého parku, který je součástí dnešního Domova Větrný mlýn Skalička, určeného pro pobyt osob se zdravotním postiže-

ním. Vedle sebe tu stojí stromy stoleté se stromy čtyřsetletými, neboť dřívější zámečtí pánové (zejména rod Ullersdorfů) o park a zahradu příkladně pečovali. První stromy zde nechal vysadit již r. 1626 hrabě Zdeněk František Lev z Rožmitálu u Blatné a současná podoba parku je dílem úprav z počátku 19. století za Františka Quiarda, hraběte de Saint Julien. Stromy dnes lemují už jen přírodní cestičku, ale v minulosti tu bylo hned několik rybníků, z nichž zůstal pouze jediný. V roce 2011 zvířela tato alej, zejména díky iniciativě dětí z místní základní školy, v anketě *Strom roku*. Nedaleko aleje můžete zaznamenat i zajímavá šestiboká boží muka. Prosklený výklenek uvnitř hlavice ukryvá sošku Panny Marie.

Sušická lípa se nachází 1,5 km severozápadně od obce Sušice a je vzdálena asi 400 metrů od koryta řeky Bečvy. Obecně vzato je tento strom blíže obci Oldřichov a dominuje krajině se soustavou mokřadů při potoku Libuška. Lípa malolistá má obvod kmene 580 cm a výšku cca 23 metrů. Bohužel nedávná povodeň poněkud změnila ráz celé okolní krajiny, kupříkladu zcela zmizel blízký úsek vyhlášené cyklostezky.

Janáčkova lípa v Tučíně vodila místní návsi přes dvě století. 13. července roku 2016 v čase 3:15 hodin však došlo k jejímu pádu a dnes je již pouze v paměti lidí, případně na dobových fotografiích. Jak zpíval v písni s hudbou Johna Lennona (Love) s českým textem Zdeňka Borovce a názvem Otázky český pěvecký bard Jiří Korn: „*Padl strom, zesnul král, jen my živí žijem dál, čas už určí, zařádko stál.*“

Lípu u Floriána spatříte v obci Veselíčko poblíž bývalého hospodářského dvora místního zámku. Stojí zde už kolem 250 let, obvod jejího kmene činí 4,3 metru a výška přesahuje 17 metrů. Pod její korunou stojí barokní pískovcová socha svatého Floriána z roku 1760 od sochaře Jana Michaela Scherhaufa, jejíž podstavec zdobí sdružené erby Františka Karla Podstatského z Prusinovic a jeho manželky Marie Theodory z Imbsenu.

Lípa v Zábeštní Lhotě je solitérně rostoucí strom u křižovatky ve středu obce, který býval místní dominantou. Ve čtyřech metrech se kmen dvojil a nyní je již dutý. V roce 2022 musel být proveden odbornou arboristickou fir-

mou radikální ořez stromu, neboť hrozilo jeho vyvrácení do cesty. Torzo více než 300 let staré lípy malolisté u místní hasičské zbrojnice disponuje kmenem o obvodu 526 cm.

Žákovická lípa se nachází v remízku s místním názvem *Pastevník* a je již po řadu let kulturně společenským stře-

dobodem obce. Už v 19. století se pod lípou odehrávaly taneční zábavy a taneční parket se nacházel ve stínu její koruny. Za první republiky bylo pod lípou vybudováno fotbalové hřiště. Na konci druhé světové války se musela lípa vypořádat s téměř likvidační nehodou, neboť němečtí vojáci stříleli do kmene pancéřovou pěstí. Ve spodní části stromu tak vznikla velká trhлина a hrozilo jeho vyvrácení. Aby strom získal potřebnou oporu, navezli k němu místní občané hromadu hlíny a tím jej zachránili. V 60. letech minulého století byl prostor pod lípou přebudován na současné vyletiště. Lípa malolistá v Žákovicích má obvod kmene 330 cm, výšku 16 metrů a stárí se udává kolem 170 let.

Pokračování příště.

Muzeum Komenského v Přerově a Střední škola řezbářská v Tovačově
zvou na výstavu

Caelum tiliae

Nebe s vůní lipového dřeva

Dřevěné plastiky, reliéfy a sochy se sakrální tematikou
od studentů Střední školy řezbářské v Tovačově

21. 3. – 31. 8. 2025

Historický sál přerovského zámku

Vstupné: 40/20 Kč
platí i pro souběžnou výstavu
Kamenné nebe na Přerovsku

Vernisáž:
čtvrtek 20. 3. v 17 hodin
společná s výstavou
Kamenné nebe na Přerovsku
Hudební doprovod:
Spring Trio Band

Muzeum Komenského v Přerově je příspěvkovou organizací zřízenou a financovanou Olomouckým krajem.

KALENDÁRIUM MUZEA

16. 1. od 17.00 vernisáž výstav Křídla v obrazech a Úroda ze zahrádky. Vyhlášení vítězů výtvarné soutěže pro děti. Budova ORNIS.

22. 1. od 15.00 do 17.00 Tvořivé středy v muzeu: Zimní světýlko. Pravidelná tvořivá dílna pro rodiny s dětmi. Vyrobté si malé svíčky ze včelího vosku a zasněžené papírové domečky na okna nebo jako stínítko ke svíčke. Vševedárna přerovského zámku (Horní náměstí 1, Přerov), vstupné 40 Kč/tvořící osoba.

23. 1. od 17.00 Vernisáž výstavy 60x a stále jinak – Lubomír Dostál za účasti autora. Slavnostní zámecká síň města Přerova.

23. 1. od 16.00 Ptačí budka. Dílna na výrobu sýkorků ze stavebnic. Přihlášky do 22. 1. 2025 na ornis@prerovmuzeum.cz nebo 581 219 910. Počet míst je omezen. Budova ORNIS. Vstupné 200 Kč za stavebnici.

24. 1. od 17.00 do 19.00 Obrázky z lidové světnice – podmalby na skle. Mimořádná výtvarná dílna pro dospělé a starší děti. Pomocí moderních materiálů si účastníci vytvoří podmalbu na skle, zároveň se dozví zajímavosti o původní historické technice. Vševedárna přerovského zámku (Horní náměstí 1, Přerov), vstupné 75 Kč/osoba. Kapacita max. 25 osob, rezervace místa na tel.: 581 250 531

25. 1. Návštěva u přerovských bobrů. Výprava za zimujícími bobry na Malých Lagunách. Odchod v 9.00 od budovy ORNIS. Vstupné 40 Kč.

4. a 5. 2. Jarní swap. Výměnný bazar jarního oblečení. Příjem věcí od 28. 1. v budově ORNIS, vstupné 40 Kč.

12. 2. od 17.00 Poslední opravdová divočina: Sedmý kontinent. Přednáška ornitologa Tomáše Grima o Antarktidě. ORNIS, vstupné 40 Kč.

18.–21. 2. Jarní prázdniny v muzeu: Na lidovou notu! Výtvarná dílna pro děti i dospělé formou tzv. „volného ateliéru“ – čtyři rozdílná stanoviště, čtyři různé výtvarné techniky. Inspirací v letošním roce nám budou nejen motivy z hanáckých krojů; těšit se můžete na moderní podmalbu na skle, tisk na papír

i na textil, výrobu „hudebních nástrojů“ aj. Vševedárna přerovského zámku; úterý až pátek vždy v časech 9.00–12.00 a 13–16.30. Vstupné 75/40 dle materiálu.

6. 3. od 16.00 Zdobení lžiček práškovým smaltem. Pokud toužíte po lžičce, kterou si snadno poznáte, je tento workshop právě pro vás. Vyzkoušejte si s námi techniku dekorování smaltovacími prášky a vyrobte si originální lžičku pro vás nebo jako dárek pro vaše blízké. V ceně kurzu je 1 koktejl (dlouhá) nerezová lžička, do vyprodání zásob bude možné si přikoupit další kus (cena 20-50 Kč dle velikosti) nebo si můžete přinést i vlastní příbor (musí však být z kvalitní hladké nerezové oceli a bez reliéfního vzoru). Hrubá Kotelna (Za Mlýnem 56, Přerov), podrobnosti na webu: www.hrubakotelna.cz

7. 3. od 17.00 Soví noc. Povídání o sovách a soví houkání v parku Michalov, přespání ve stanici pro předem přihlášené. ORNIS. Vstupné 40 Kč

19. 3. od 15.00 do 17.00 Tvořivé středy v muzeu: Záložka do knížky. Pravidelná tvořivá dílna pro rodiny s dětmi. Březen je měsíc knihy a čtenářů – přijďte do muzea a vyrobte si originální záložky do knížky! Využijeme tradiční i netradiční materiály, vše potřebné bude připraveno na místě. Vševedárna přerovského zámku (Horní náměstí 1, Přerov), zájemce prosíme o příchod nejpozději v 16.30 hodin. Vstupné 40 Kč/tvořící osoba.

20. 3. od 17.00 vernisáž výstav Kamenné nebe na Přerovsku a Caleum tiliae. Nebe s vůní lipového dřeva. Slavnostní zámecká síň města Přerova.

25. 3. od 17.00 přednáška PhDr. J. Polákové, PhD. Na silnici ho Křtin v lesi. Vševedárna přerovského zámku (Horní náměstí 1, Přerov)

25.–28. 3. Jak se dělá (kramářská) kniha? Pojektové dny pro školy. Mimořádný doprovodný program pro školní skupiny k výstavě „Do Brna cesta široká. Kramářské písně a jejich odraz v kultuře.“ připraví historická tiskárna Studia Bez kliky. Zážitkový program o tom, jak a proč si lidé dříve vyráběli knihy svépomocí, o čem se psalo a co mívali lidé v domácích knihovničkách. Podrobnosti o časech konání a ceně vstupného bude zveřejněno nejpozději na začátku března na webu Muzea Komenského v Přerově v sekci pro školy – krátkodobé programy.

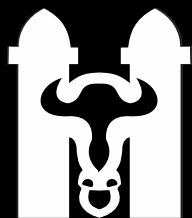
29. 3. Den ptactva. Ornitologická exkurze do Vinar a okolního lesa. Místo a čas odchodu budou upřesněny před akcí. Vstupné 40 Kč.

Změna programu vyhrazena.

KULTURA PŘEROVA

leden–březen 2025

Výročí 150 let od narození přerovské továrnice Terezie Hrubé

Dne 26. ledna 2025 uplyne 150 let ode dne, kdy se v obci Hnojce u Šternberku narodila Terezie Vránová, budoucí významná přerovská podnikatelka a zakladatelka firmy T. Hrubá, továrna na cukrovinky, čokoládu a ovocné konzervy v Přerově, jejíž význam za první republiky daleko přesáhl hranice města.

Spolek Hrubá Kotelna, který si vypůjčil jméno této přerovské průmyslnice do svého názvu a usadil se v prostorách její bývalé továrny, ji chce svými akcemi po celý rok připomínat.

Terezie Hrubá

Rok Terezie Hrubé

Celoroční vzpomínkové pásmo bude pokračovat workshopy, přednáškami, besedami a tvořivými dílnami, vše zaměřeno na sladkou marmeládu, ještě sladší čokoládu a cukrovinky a také to, co s jejich výrobou souvisí. Část programu vyplní spolek Výtvarka pro velký, který pro veřejnost připraví na každý měsíc jedno tematické výtvarné odpoledne. Své cukrářské umění přijde předvést vítězka soutěže Peče celá země Martina Kynstlerová,

Továrna na kulturní dobroty

Na začátku února se v továrně sejdou čtenáři současné literatury, příznivci slam poetry a milovníci dobré hudby. To vše nabídné v sobotu **8. února** od desíti do desíti **multizánrový festival Továrna na kulturní dobroty**. Festival obsadí obě patra galerie Varna, společenský sál Sušárna a večer také bývalou tovární Kotelnu. Celodenní program ovšem zahájí už v 10 hodin vernisáž dlouhodobé výstavy Tereziina kuchyně, v níž bude k vidění zařízená a vybavená domácí kuchyně přibližně kolem roku 1910, kdy se v domě na přerovském Horním náměstí již několik let vařily vynikající domácí marmelády a povidla pod značkou T. Hrubá. Většina exponátů pochází z pozůstalosti Terezie Hrubé a dnes je v majetku potomků.

Během sobotního festivalového programu se představí básníci Jan Němček, David Bátor a Roman Polách, umělci slam poetry Večerka a Anatol Svahilec, spisovatelé Dan Jedlička a Jan Kunze, violoncellistka Dorota Barová a na závěr Marie Puttnerová a kapela.

Organizátoři myslí i na děti, pro něž připraví Městská knihovna Přerov interaktivní knižní koutek. V továrním areálu bude možné se občerstvit nebo absolvovat komentovanou prohlídku. Návštěvníci tak budou moci strávit na jednom místě nepřetržitě až 12 hodin nabitých uměním a historií.

Vstupenky na festival bude možné zakoupit předem na webu spolku přes rezervační systém.

kteří do improvizované kuchyně přizve děti. Odborný seminář o cukrařině připraví během roku třikrát brněnská cukrářka Yvona Procházková.

O jednotlivých programových akcích bude Spolek Hrubá Kotelna informovat na svém webu a Facebooku nebo prostřednictvím news letteru, k jehož odběru se mohou zájemci přihlásit na www.hrubakotelna.cz.

Tešíme se na všechny, kteří mají rádi historii a rádi přitom osladí život sobě nebo svým blízkým.

Do Přerova za čtenáři zavítá Karin Lednická

Na besedu s oceňovanou českou spisovatelkou Karin Lednickou se mohou těšit všichni příznivci knižní trilogie **Šikmý kostel**, kterou doplňuje dokudrama **Životice: obraz (po)zapomenuté tragédie**. Rodačka z Karviné, v současnosti žijící v Ostravě, literárně zpracovala spletitou historii regionu, ve kterém žije celý svůj život. S autorkou bestsellerů se mohou všichni čtenáři potkat na besedě moderované Barborou Horinovou, která se uskuteční ve čtvrtek **6. února 2025 od 17.00 ve velkém sále Klubu Teplá Přerov na Horním nám. 9** (nutná rezervace). Součástí besedy bude také autorčina autogramiáda a všechny knihy

bude možné na akci rovněž zakoupit u knihkupectví Kosmas.

Do hranice čisto aneb Příběhy současné migrace

Lednová přednáška s názvem Příběhy současné migrace nabídne posluchačům autorské čtení z knihy *Do hranice čisto* a povídání o lidech na útěku putujících do EU. Obsahem bude vyprávění o pouti z Blízkého východu do Evropy, o strastech života v ilegalitě, pašování lidí, uprchlických táborech i nebezpečných útěcích přes hranice. Autoři knihy Jakub Cahlík a Vojtěch Jochim osobně prošli celou trasu a během svých cest sbírali příběhy lidí na útěku a pozorovali život v jejich komunitách. Kniha vznikla právě na základě těchto svědectví. Vojtěch Jochim je novinář, houslista a cestovatel. Kromě doktorského studia na Univerzitě Palackého v Olomouci se věnuje zahraničním reportážím, které publikoval v týdeníku Respekt a dalších médiích. Zaměřuje se na konflikty a humanitární krize, o kterých psal například z válečné východní Ukrajiny, západní Sahary nebo tanzanského venkova. Jakub Cahlík pracoval jako humanitární pracovník s běženci na bosenských ulicích, v srbských pohraničních squatech i v detenčních táborech na řeckém ostrově Lesbos.

Přednáška se uskuteční ve čtvrtek 16. ledna 2025 od 17.00 v přednáškové místnosti Městské knihovny v Přerově na Žerotínově náměstí 36 (nutná rezervace).

KNIHOVNA JE ZDE PRO VÁS

23. 1. Ve stínu Polyxeny z Pernštejna? Osudy sester první dámy české renesance – přednáška Pavla Marka, MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 16.30 (nutná rezervace).

29. 1. Kana Cestovatelská beseda s Tomášem Štěpánem, MZ ČR v Přerově, Wurmova 2, od 17.00.

11. 2. – 25. 2. Grafika snadno a rychle. Kurz pro začátečníky s programem Canva, učebna MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, každé úterý od 16.00 do 18.00 (jen pro předem přihlášené).

12. 2. Pohádka „O třech kůzlátkách“ s interaktivním čtením a zábavnými aktivitami. Program pro rodiče s dětmi od 2 do 4 let. Půjčovna pro děti, Palackého 1, od 9.00 (nutná rezervace).

13. 2. Moravský kras v běhu času. Přednáška Petra Zajíčka, MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 17.00 (nutná rezervace).

26. 2. Senegal. Cestovatelská beseda s Lenkou a Václavem Špillarovými, MZ ČR v Přerově, Wurmova 2, od 17.00.

27. 2. Základy ovládání chytrého telefonu. Přednáška pro seniory ve spolupráci s organizací SeniorOn, MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 10.00 (nutná rezervace).

4. 3. – 18. 3. Háčkování pro děti od 10 do 15 let. Kurz háčkování pro začátečníky, půjčovna pro děti, Palackého 1, každé úterý od 15.00 do 17.00 (jen pro předem přihlášené).

12. 3. Akutní stavy a úrazy u dětí. Přednáška s Pavlou Pospíšilovou pro rodiče s nejmenšími dětmi, půjčovna pro děti, Palackého 1, od 9.00 (nutná rezervace).

26. 3. Z Antarktidy na Velikonoční ostrov. Cestovatelská beseda s Jiřím Souralem, MZ ČR v Přerově, Wurmova 2, od 17.00.

Spolek Hrubá Kotelna zahajuje nový rok se známými a zvučnými jmény

Dagmar Vobecká

Spolek Hrubá Kotelna, sídlící v prostorách bývalé továrny T. Hrubá v ulici Za Mlýnem, bude v roce 2025 pokračovat v pořádání tzv. Továrních čtvrtků. Historiky a odborníky Muzea Komenského v Přerově vystřídají v sále Varna známé osobnosti místního kulturního a uměleckého života.

Hned v lednu to bude spisovatelka **Lenka Chalupová**, která se usadí do křesla pro hosta a bude číst a následně diskutovat nejen o své nejnovější knize Svatojánské ořechy (2023), ale také o těch starších, o jejich inspiraci, o svém vztahu k literatuře a vlastnímu psaní a také o všem dalším, na co se jí budou její čtenáři a příznivci ptát. Beseda bude spojena s autogramiádou.

V polovině března se do Varny na dva měsíce nastěhuje netrpělivě vyhlášený a dlouho očekávaný soubor fotografií s názvem **Pretty Woman** přerovské fotografky **Ivety Juchelkové**. Je to vůbec poprvé, kdy se tato umělkyně představí přímo v Přerově. Výstavu zahájila loni v lipnické galerii Konírna, odkud později polovinu fotografií načas přesunula do Olomouce do soukromé ordinace. V Přerově bude soubor vystaven opět kompletní a vernisáž je plánována pro širokou veřejnost. Spolek pro tuto příležitost otevře běžně nepřístupnou původní tovární kotelnu, kde se odehraje hlavní část programu, na němž účast přislíbily dokonce samy modelky.

Během celého roku budou v továrních exteriérech i interiérech nadále k vidění **umělecká díla přerovského malíře a sochaře Miroslava Straky**. Jeho obrazy a dřevěné sochy jsou vystaveny ve druhém patře budovy H, drátěné a plechové instalace najdou návštěvníci umístěné na venkovních zdech a okolo továrních budov.

Vedle uvedených akcí jsou v jednání house concerty klasické hudby, které naváží na listopadové první takovéto vystoupení. Jde o rozvinutí myšlenky blízkých setkání s žánrem, který v Přerově zatím nemá své pevné zázemí. **Koncerty** se budou konat **v rámci Továrních čtvrtků** jednou měsíčně od 19 hodin. Hudební salon bude pro veřejnost otevřen vždy už hodinu před koncertem a hodinu po jeho skončení, kdy si mohou zájemci prohlédnout aktuální výstavu, nahlédnout do některých továrních budov nebo posedět s přáteli u sklenky vína.

Mimořádnou nejen hudební událostí bude z kraje roku **multizánrový festival Továrna na kulturní dobroty**, který spojí literaturu, hudbu a výtvarné umění v jedno. Ochutnat tyto „dobroty“ bude možné 8. února 2025 od desíti do desíti.

Autorské čtení Lenky Chalupové: 23. ledna 2025 v 17.00; sál Varna.

Iveta Juchelková – Pretty Woman: 13. března – 15. května 2025; galerie Varna, tovární Kotelna.

Festival Továrna na kulturní dobroty: 8. února 2025; sál a galerie Varna, sál Sušárna, tovární Kotelna.

Miroslav Straka – obrazy a sochy: dlouhodobá prodejní výstava; budova H, 2. patro, tovární exteriéry.

Začala nová sezóna v Městském domě

Kvůli plánovaným opravám bude kratší, proto neváhejte a vybírejte z bohaté programové nabídky.

Předprodej vstupenek na pořady začátku roku 2025 zahájil Městský dům v Přerově už na konci listopadu. Městské informační centrum zároveň nabízí dárkové poukázky v hodnotě 200, 400 nebo 600 Kč, kterými můžete obdarovat své nejbližší. Ti je pak mohou uplatnit na kterýkoliv program v Městském domě v sezóně 2025. „*Pokud si lámete hlavu, co darovat pod stromeček, nebo se nemůžete rozhodnout konkrétním výběrem koncertu či divadla, zakupte dárkové poukazy,*“ vyzývá manažer Městského domu v Přerově Pavel Ondrůj.

Program nabídne jako každoročně všechny žánry a potěší různé věkové kategorie návštěvníků. Tanečníci zaplní parket během plesové sezóny každičky pátek i sobotu, senioři se pak budou potkávat na svých tradičních Nedělních party.

Novoroční koncert je naplánován na neděli **19. ledna**, kdy přijede **Moravské filharmonie Olomouc** a operní hosté s pořadem **Flash of Music**.

„*Tentokrát bude na programu atraktivní crossoverový novoroční pořad. Návštěvníky čekají slavné melodie vyššího populáru, filmové a muzikálové melodie,*“ zve Ondrůj. Program dále zahrnuje černošské spirituály nebo americké gospel songy.

V neděli **26. ledna** si pak na své přijdou děti při zábavném **Karnevalu s Elou a Tomem**. Nebudou chybět písničky Pavla Nováka, soutěže, tančení, pohyb a na konci balónková a bublinková mini diskotéka. Děti jsou po celou dobu do karnevalu interaktivně zapojeny.

Měsíc únor startuje v Měštáku oblíbeným formátem, a sice koncertem z cyklu **Setkání žánrů**. Uskupení **Four Hands** se na velké stage představí v úterý 4. února.

O týden později, v úterý **11. února**, nabídne programová skladba mezi návštěvníky vyhledávanou travesti show, tentokrát pod názvem **Techtle mechtle**.

Programovou náplň nejkratšího měsíce v roce završí ve středu **26. února** divadelní představení **Román pro ženy**, tedy divadelní adaptace knižního bestselleru známého českého spisovatele Michala Viewegha. „*Hlavní hrdinka Laura je jedináček, žije se svojí matkou. Jednoho dne přivede domů muže, představí ho své matce, ovšem její matka tohoto muže už dávno zná... Nastává spousta vtipných a zajímavých dialogů o lidském osudu,*“ zve na notoricky známou humornou zápletku Pavel Ondrůj. Hrají: Martin Kraus, Ivana Jirešová, Anna Randárová, Jessica Bechyňová, Jakub Vašek, Gustav Řezníček/ Bronislav Kotiš.

Programové finále krátké zimní sezóny 2025 přinese skutečné perly – kromě spousty plesů i dva velké koncerty, balet nebo divadlo.

Koncert Lenky Filipové je plánován na úterý **4. března**. Známa zpěvačka, šansoniérka, kytaristka, hudební skladatelka a textařka si pozve hosty, jimiž budou Sean Barry na akordeon a keltskou harfu či Jára Barta na klavír a elektrické piano.

„*Březen bude nabitý akcemi, na své si přijdou milovníci humoru, dobré muziky i tance.*“

V pondělí **17. března** k nám zavítá divadelní **spolek Háta s hrou Až napršít a uschne**,“ láká návštěvníky Pavel Ondrůj. Cowardova hořká komedie z roku 1925 se odehrává během jednoho červnového víkendu v letním domě manželů Blissových. Judith Blissová, bývalá herečka, a její manžel, spisovatel David, tu tráví léto se svými dvěma dospívajícími dětmi. Nezávisle na sobě si každý z nich pozve na víkend hosta, na kterého se až dětinsky těší, bohužel jen do chvíle, než zjistí, že jejich host nebude v domě tím jediným. Od toho okamžiku hádky mezi sebestřednými členy rodiny převalí nad pohostinností a obyčejnou slušností. Život rodiny Blissových je takové malé pekličko. Hosté jsou zmatení a podléhají nástrahám milostných hrátek ... Hrají Olga Želenská, Ivana Andrllová, Hana Kusnjerová, Betka Stanková, Adéla Gondíková, Roman Štolpa, Kristýna Kociánová, Filip Tomsa a další.

Středa s datem **19. března** nabídne tradiční jarní **koncert žáků Základní umělecké školy Bedřicha Kozánka v Přerově**;

sobota **22. března** se ponese v duchu baletním s představením **Broučci**; koncertní blok uzavře ve středu **26. března** koncert z cyklu **Setkání žánrů 4 Cellos**. Mimo zmíněné kulturní akce Městský dům pořádá po celé tři měsíce nepřetržitě o pátcích a sobotách plesy, většinou pro maturanty přerovských středních škol. Z ostatních balů zmíníme **25. 1. Farní ples**, **1. 3. Přerovský ples**, **8. 3. Ples pro seniory**, **22. 2. ples Mammoths**, **28. 3. ples společnosti Precheza** nebo **29. 3. Džínový bál**. (gal)

Pozvánka na zájezd zlínské pobočky Klubu Augusta Sedláčka

Také letos na jaře uspořádají „hradaři“ ze Zlína pro své členy i širokou veřejnost vícedenní autobusový zájezd po českých hradech a zříceninách.

Také letos na jaře uspořádají „hradaři“ ze Zlína pro své členy i širokou veřejnost vícedenní autobusový zájezd po českých hradech a zříceninách. Termín je stanoven na dny **7. až 11. května 2025** a cílem akce „Jižní Čechy IV.“ budou desítky památek v oblasti Dačicka a Jindřichohradecka. Ubytování s polopenzí bude zajištěno v ubytovně resortu pod Landštejnem, odkud náš toulavý autobus bude každý den vypravován. Vyjíždí se ve středu 7. 5. brzy ráno z centra Zlína, přičemž první zastávka se plánuje na hradě Rokštejn. Na zpáteční cestě 11. května bychom měli navštívit město Telč.

Bližší informace, předběžný itinerář cesty či přihlášky získáte po kontaktování organizátora akce, Ing. Radovana Koplíka, na e-mailu: kgeo@volny.cz. Na přípravě zájezdu spolupracuje také muzejník L. Vyňuchal, který může taktéž patřičné informace zprostředkovat: vynuchal@prerovmuzeum.cz.

Nejedná se o akci žádné cestovní kanceláře, kde je program do puntíku připraven, ale o živelnou akci lidí se společným koníčkem, přičemž zde rozhodně nebývá nouze o dobrou náladu. Večery jsou ve znamení dobrého jídla, pití a samozřejmě písniček s kytarou. Mezi účastníky bývají zpravidla zastoupeny všechny věkové kategorie, a pokud máte odvahu, jste srdečně zváni.

A CO VE SVÉM VÝROČNÍM ROCE CHYSTÁ KLUB DLAŽKA ?

- 24. 1. koncert kapel **VHS** a **FLERET**
- 25. 2. koncert **TOMÁŠE NOVÁKA** s kapelou
- 6. 3. koncert kapely **ETC** (za mikrofonem s Olinem Nejezchlebou)
- 13. 3. folkový koncert **JAROSLAVA SAMSONA** **LENKA**
- 15. 3. **PLES DLAŽKY** (kapela Wyjetej Wolej, cimbállovka PRIMÁŠ a DJ Vací, od 19.00)
- 22. 3. koncert kapely **ABRAXAS**
- 27. 3. koncert slovácké cimbállovky **HARAFICA**
- 3. 4. koncert kapely **SPIRITUÁL KVARTET**
- 23. 4. koncert **Jan Hrubý, Ondřej Fencel** a kapela **HROMOSVOD**

Hudební akce Dlažky se konají v klubu **TEPLO** na Horním náměstí 2, Přerov. Ve většině případů začínají v 19.30. Bližší informace naleznete na webových stránkách www.dlazka.cz.

Martin Zaťovič: návrat domů

V pátek 29. 11. 2024 proletěla hokejovým Přerovem vlna euforie – do mateřského klubu se po odchodu z brněnské Komety vrací Martin Zaťovič. Z Přerova nejprve zamířil do Karlových Varů, kde působil v juniorech a posléze i v seniorské kategorii. Svůj debut v české nejvyšší soutěži si odbyl 26. října 2004 v dresu Karlových Varů na ledě libereckých Tygrů. Shodou okolností stejnému soupeři dal i svůj první extraligový gól kariéry – tentokrát na domácím ledě a v brance Liberce tehdy chytal Milan Hnilička.

Karlovarské barvy hájil dlouhých deset sezón a největších úspěchů s nimi zažil v ročnících 2007/2008, kdy Karlovy Vary obsadily celkové druhé místo, a 2008/2009, kdy celou extraligu ovládly. Jen doplním, že ve finále 2008 prohrály v sérii hrané na sedm zápasů se Slavií Praha, které to o rok později vrátily i s úroky, porazily ji 4:2 na zápasy a v Karlových Varech slavili hráči s fanoušky svůj první a zatím jediný mistrovský titul.

V roce 2014 opustil Karlovy Vary a rozhodl se vyzkoušet angažmá v Kontinentální hokejové lize. Zde působil dvě sezóny v dresu Lada Togliatti. První gól Martin Zaťovič vstřelil při svém debutu. V první sezóně se spolu s Georgiem Belousovem stal nejlepším střelcem Lady Togliatti a celkově obsadil třetí příčku produktivity svého týmu. V druhé sezóně Martin Zaťovič spíše rozdával přihrávky a bodově se držel v top pětce svého týmu.

Po dvou letech strávených na kluzištích Kontinentální hokejové ligy se Martin Zaťovič vrátil zpátky do české extraligy, aby hájil dres Komety Brno. Zde se od prvního ročníku ujal role asistenta kapitána, kterým se po třech letech sám stal. V sezónách 2016/2017 a 2017/2018 slavil s brněnskou Kometou extraligový titul. Po dlouhých osm let patřil Martin Zaťovič k oporám Komety Brno. Bodově nejpodařenějším ročníkem byl pro něj 2019/2020, kdy se stal jak nej-

lepším střelcem týmu, tak nejproduktivnějším hráčem. Jako správný kapitán táhl svůj tým a dokázal jej vyburcovat. Bohužel, v aktuálním ročníku přišel rapidní pokles formy a Kometa se v listopadu 2024 s Martinem Zaťovičem rozloučila. Poté, jak jsem psala ve své první větě, zamířil do rodného Přerova.

Martin Zaťovič byl také účastníkem třech mistrovství světa včetně domácího v roce 2015. Zde vstřelil čtyři góly a zvlášť na ten první, který znamenal vyrovnání v úvodním zápase proti Švédům v čase 56:52, má zdejší sportačka vtipnou vzpomínku. Na zápas jsem se dívala se svou kamarádkou u ní doma. Ještě před zápasem jsem suverénně prohlašovala, že dá Zaťa (jak se Martinu Zaťovičovi říká) určitě

gól. No a když ten jeho znamenal rovnou vyrovnání, tak jsem dotyčné skočila kolem krku a samou jsem ji málem usmrtila – radosti z vyrovnání i z autora gólu. Dotyčná kamarádka na tento moment taktéž nemůže zapomenout. Nebojte, žije spokojeným životem

Michaela Fajkl Kaprová

PSALO SE PŘED STO LETY

Také časopis. Petr Šrámek, tajemník lidové strany v Přerově, >>podjal<< se úkolu vydávati měsíčně humoristicko-satyrický list >>Paprika<<. Jisto je, že >>Paprika<< ke kulturnímu obohacení Přerova nijak nepřispěje.

Obzor, sobota 3. ledna 1925

Rádění vlakových zlodějí. V posledních 14 dnech udaly se již tři případy vlakových krádeží, při nichž šlo vždy o větší sumy peněz. Nyní opět odcizil zloděj ve spacím vagoně rychlíku Praha-Košice inženýrovi Leo Eisnerovi z Plzně zlatou tabatěrku na cigarety v ceně 5000 Kč. Krádež se stala mezi Přerovem a Olomoucem.

Obzor, úterý 6. ledna 1925

Přerov chudým. V pokladniče pod vánočním stromem republiky na Masarykově nám. v Přerově vybráno bylo od Štědrého večera do Tří králů celkem 2971.60 Kč. Strom byl ve středu odpoledne opět odstraněn. Jak je vidět, vyplnil svůj úkol dokonale.

Obzor, čtvrtek 8. ledna 1925

Předmostská aféra. Četnictvo v Předmostí u Přerova přišlo na stopu >>andělíčárek<<, které prováděly umělé potraty ve velkém. Dosud byla zatčena Marie Špitová z Velké Dlážky, která byla již jednou obžalována pro tentýž zločin. Do případu, který je značně rozvětvený, zapletena je i řada osob, z nichž čtyřem hrozí zatčení. Jak je vidět přerovské andělíčkářky nedají se ani tresty odstrašiti od svého řemesla.

Obzor, pátek 9. ledna 1925

Pohřeb řed. Ant. Teličky. Pohřeb zesnulého ředitele Ant. Teličky, známého pracovníka v archeologii, konal se ve čtvrtek 8. tm. Za velké účasti přerovského občanstva i hostů z okolí, hlavně z řad učitelstva. Mezi jinými smutečními hosty zúčastnil se pohřbu ing. Červinka za Památkový úřad, dr. Pospíšil za Zemské museum a řed. Gottwald za Moravský archeologický klub. U domu nad rakví promluvil inspektor Šalek o zásluhách řed. Teličky v učitelství a zejména v archeologii. Za učitelstvo rozloučil se se zesnulým učitel Křivánek. Pohřební průvod, jehož se zúčastnilo žactvo všech místních škol, ubíral se přes náměstí do Palackého třídy, kde před měšťanskou školou pohřební vůz zastavil a tam na místě, kudy řed. Telička denně chodíval, pronesl několik slov správce školy p. Beňa. Smíšený pěvecký sbor zapěl národní hymnu a smuteční průvod hnul se dále k nádraží, kde byl již připraven železniční vůz, jimž ostatky byly později převezeny do Pardubic k zpopelnění. Na nádraží se naposled se zesnulým rozloučil řed. Krumholz. Prostý pohřeb řed. Teličky byl jasným dokladem jeho nenáročného života. Jak žil, tak odešel.

Obzor, sobota 10. ledna 1925

Ta letošní zima... Ani by člověk neuvěřil, že je možno, aby v lednu, kdy zima bývá nejprudší, bylo tak teplo. Za těch pár uplynulých měsíců kalendářové zimy, neměli jsme dosud po trvalejším sněhu ani památky. Lyžařům na vzdory a rolníkům k zlosti. Jen několik dní, kdy začalo mrznout a za nichž utvořila se na rybníku slabá ledová vrstva, hodící se k bruslení, nám sice dokazovaly, že by zima měla již jednou začít, ale zůstalo bohužel jen na tom dokazování. Dělníci led za necelé tři dny vysekali a odvezli. S nimi zmizely veškeré naděje na bruslení, aby se dlouho nevrátily.

Těch několik mrazíků, které snad ještě nastanou, přejdou rychle a než se nadějeme, budeme tu mít jaro.

Obzor, sobota 10. ledna 1925

Městské museum v Přerově navštíveno bylo kromě hromadných výprav škol a různých ústavů z cizích měst 1482 osobami. Návrstěvníkům podával ochotně stručný výklad k jednotlivým předmětům pilný sběratel památek a starožitností p Fr. Sahánek. – Kurátorium musea vzdává tímto současně srdečný dík všem příznivcům a dárcům, kteří přispěli jakoukoliv památkou k rozšíření sbírek a prosí, aby i nadále museum podporovali. Všichni kdož mají starou historickou věc, i nepatrné ceny, darujte ji museum, kdež bude pečlivě uschována pro příští generace.

Obzor, čtvrtek 15. ledna 1925

Křivě nařkla člověka z několika zločinů. 23letá Marie Zapletalová z Kokor si vyzvedla v r. 1923 ze záložny 5000 Kč, utratila je, a aby se mohla před mužem ospravedlniti, obvinila jistého Fr. Š. z několika trestních činů. Š. prý na ni vylákal 5000 Kč pod výhrůžkou, že na ni vyzradí, že měl spolu kdysi lásku, která také nezůstala bez následků. Šetřením se ukázalo, že Zapletalová lhala. – Někdy koncem léta minulého roku odcizila u rolníka Oščádal, když domácí lidé byli na poli 155 Kč, které pak v Přerově utratila. Pro oba dva činy se Zapletalová zodpovídala u Krajského soudu v Olomouci. Poněvadž se přiznala, soud jí vyměřil trest podle obžaloby na 6 neděl těžkého žaláře bezpodmínečně.

Obzor, pátek 16. ledna 1925

PSALO SE PŘED STO LETY

O Teličkovu museum v Přerově. V sobotu 24. ledna odpoledne konala se společná schůze kurátora městského musea v Přerově se zastupci městské rady, kde bylo jednomyslně doporučeno městské radě, aby Teličkovu museum bylo pro město i nadále neztenčeně zachováno. Má být dále pokračováno v intencích smlouvy s ředitelem Teličkou, aniž by se vyjednávalo o úplném nebo částečném přenesení sbírek. V debatě, které se zúčastnili pánové lékarník Nečas, Dr. Fr. Mohapl, inspektor Šálek, nám. starosty Levý, byly dány městu pokyny a řada cenných návodů, jak postupovati a co třeba zařídití ku rychlému konservování vykopaného archeologického materiálu, který byl získán poslední dobou p. řed. Teličkou z Předměstí. Dále bylo ve schůzi konstatováno, že město zaplatilo za sbírky již čtvrtou splátku.

Obzor, úterý 20. ledna 1925

Psí historie. Dvanáctiletý kluk, Karel Vrtěl z Horního náměstí, stává se pomalu známý uličníkem. Jeho rodiče, místo aby mu pořádně nařezali, aby z něho něco bylo, podporují jej v jeho kouscích tak, že člověk má plné právo se domnívat, že ho přímo svádějí k činům, které hraničí s kriminálem. Tak 16. března chytl někde na nábřeží psa, foxteriéra, přivedl jej k rodičům domů a ti psa zabili a rodina si na něm pochutnala. Kůži se psa dal Vrtěl svému kamarádovi, aby ji prodal obchodníkovi s kůžkami, Vl. Steigrovi na Žerotinově náměstí. Nešťastnou náhodou pocházela kůžka ze psa p. Steigra, který ji také skutečně poznal a případ oznámil policii, jež učinila na viníky trestní oznámení.

Obzor, čtvrtek 22. ledna 1925

Chytil kanárka. Hoch Jan Malý z Horního náměstí chytil na betonovém mostě kanárka. Komu patří nechť se přihlásí na policii.

Obzor, středa 4. února 1925

Vyháška o pasáži. Městská rada uvádí ve všeobecnou známost, že dobrovolný průchod mezi Palackého třídou a Kratochvílovou ulicí t. zv. Pasáž je jen pro pěší. Jízda s povozy nebo ručními vozíky (kromě dětských kočárků) a honění dobytka dobrovolným průchodem se zakazuje. Z důvodů policejné bezpečnostní zakazuje se dále procházení se Pasáží, dovolen je jen průchod. Taktež se psy zdržovati se v Pasáži se zakazuje. Přestupky této vyhlášky trestají se pokutou až do 20 Kč, v případě nedobytosti vězením v trvání do 48 hodin. — Starosta: Dr. K. Bořecký. (P. r. Také správy škol měly by upozornit na tuto vyhlášku, poněvadž zejména po jedné hodině není možno obecnstvu spěchajícimu na nádraží přejíti pasáží, jež je přeplněna sem tam procházejícím se žactvem.)

Obzor, čtvrtek 5. února 1925

Ještě jsou poctiví lidé na světě. Jak jsme před dvěma dny oznámili, ztratila pí. Došková z Brna v přerovských ulicích platinový náramek s briliantem v ceně 3000 Kč. Náramek našla Sl. Božena Břežinová, dcera vdovy po obchodníku, z Jungmanovy ulice, nepřikládala však nálezu ceny, až teprve upozorněna byla zprávičkou v našem listě, jakou hodnotu náramek má, odevzdala jej na policejním úřadě. Je vidět, že poctivost u lidí dosud nemizela.

Obzor, pátek 6. února 1925

Andělíčkářská aféra v Kokorách. Brodecké četnictvo zatkl o úterý v Kokorách porodní asistentku Gruntovou, na níž lpí podezření, že provozovala andělíčkářství ve velkém. Dosud bylo zjištěno 9 případů. Ve vyšetřování se pokračuje. Aféra vzbudila v Kokorách velký rozruch.

Obzor, čtvrtek 12. února 1925

Nerovný sňatek. V Kojetíně se konal v neděli sňatek vdovy Z. Duháčkové s A. Zonkem. Sensací při tomto sňatku vzbudilo stáří manželů. Pí. Duháčková je 75 a Zonkovi 25 let. Vdova vrátila se před čtyřmi lety z Ameriky se značným jméním, kdežto mladý manžel pocházel z chudobné rodiny, která nikterak neoplývala pozemskými statky.

Obzor, čtvrtek 26. února 1925

Nedělní škola československé církve pořádá v neděli dne 15. března o půl 6. hod. odpoledne v českobratrském chrámu na Vel. Novosadech slavnost dětí při němž bude vzpomenu to narozenin učitele národů J. Amose Komenského a presidenta T. G. Masaryka. Při slavnosti budou přednášeny básně a zpěvy a dívky budou podělovány odznaky Nedělních škol. K této dětské slavnosti jsou všichni naši přátelé srdečně vítáni.

Obzor, pátek 13. března 1925

Třešňová alej u rybníka na straně od Bečvy obohacena byla dalším vysazením 60 mladých stromků. Nebude to trvat dlouho a alej bude úplně dokončena. Je na našem občanstvu, aby samo hledělo k tomu, aby stromky nebyly ničeny zlomyslnými lidmi nebo dětmi. Snad pár slov pánů učitelů ve školách také značně by přispělo k nápravě. Vždyť je to k pláči smutné, když člověk vidí jak zlomyslně jsou mladé, dosud ani řádně nezakořeněné stromky ohýbány, jak kůra je na nich poškozována nebo dokonce, když se stane takový případ jako v těchto dnech, kdy neznámý darebák uřízl dvěma třešňovým stromkům koruny a odnesl od nich tyčky. Více pochopení je třeba a alej bude pro potěchu mladých i starých.

Obzor, pátek 20. března 1925

BOJ O UMÍSTĚNÍ PŘEROVSKÝCH TRHŮ

Ve 30. letech 20. století se v Přerově konaly týdenní trhy stále na Horním náměstí, avšak objevila se snaha ze strany vedení města přesunout je na náměstí Masarykovo. Malí i velcí obchodníci, usídlení v obvodu Horního náměstí, však byli zásadně proti této myšlence. Iniciovali proto několik schůzek s vedením města a se zástupci Obchodního grémia, na nichž poukazovali na výhody konání trhů na Horním náměstí. Dle jejich vyjádření to byla snadná kontrola trhovců na náměstí, které má pouze 2 vchody, bezprašnost místa, v létě nezbytný chlad, v zimě pak tiché závětrí. Důvody obchodníků byly nakonec ze strany zástupců města uznány a trhy s drůbeží, máslem, vejíčky, tvarohem či zeleninou zde nadále pokračovaly, jako např. trh z uvedeného snímku z roku 1937.

Trhový prodej patřil mezi důležité součásti místní ekonomiky a významně se podílel na výživě i obživě širokých vrstev obyvatelstva. Pravidelné týdenní trhy, v Přerově pořádané v úterý a v pátek, nabízely kupujícím vedle potravin i předměty denní a domácí potřeby, jakož i textil. Pro zemědělce z Přerova i okolí trhu přinášely možnost prodej výsledky své práce a trhy znamenaly základní prostředek obživy pro kastu trhových prodejců obchodujících takřka se „vším možným.“ Týdenní trhy se pořádaly na Horním náměstí, ale čtyřikrát do roka (v březnu, květnu, srpnu a listopadu) se v době výročních trhů čili tzv. jarmarků proměnil v tržiště celý střed města a stánky s různorodým zbožím obsadily i Masarykovo a Žerotínovo náměstí.

Pravidelné týdenní trhy se na Horním náměstí pořádaly ještě v druhé půli 60. let, kdy byl dohledem nad pořádkem ze strany trhovců pověřen železniční penzista Adolf Zatloukal, bydlící v domě č. 26.

Zlatý šperk lukostřelců pozdní doby kamenné z Předmostí

Aleš Drechsler

K drobným skvostům ze sklonku pozdní doby kamenné, které na první pohled excelují mezi ostatními movitými památkami, upomínajícími na zmíněnou epochu v expozici Archeologie Přerovska v Muzeu Komenského v Přerově, bezpochyby náleží dva šperky z drahého kovu, jež byly objevené při těžbě spraši v Předmostí na jaře roku 1957.

V prostoru tehdejších předmostských Hanáckých cihelen, konkrétně závodu 09, odtěžujícího hlínu též v trati „Pod Valem“, byly zásluhou přerovských amatérských zájemců o archeologii Josefa Kalmana a Josefa Přídala v součinnosti s pracovníkem cihelny Františkem Hradílkem takřka pod lžicemi bagrů zachráněny před jistým zničením mimořádně hodnotné nálezové inventáře dvou ve spraši zahloubených jam. Původně zřejmě bohatě vypravených bojovnických hrobů (nálezci stopy po lidských skeletech však nezpозorovali) nositelů kultury se zvoncovitými poháry, jejíž přítomnost ve střední Evropě datujeme do 2. pol. 3. tisíciletí př. n. l. Mezi nalezenými předměty v prvním objektu se skvěly dva nádherně dochované exempláře elektronových spirálovitých záušnic, spolu se zlomky dalších. Následná snaha o revizi mimořádné nálezové situace ze strany přivolaných pracovníků Archeologického ústavu ČSAV v Brně bohužel vyzněla naprázdno, neboť bezprostřední okolí a celkový kontext obou objektů již byly chvatnou těžbou zcela zahlazeny.

Objeveny byly součásti pro bojovníky se zvoncovitými poháry příznačné lukostřelecké výbavy (čtyři nátepní destičky, pazourkové hroty šípů a další úštěpy, které mohly sloužit k jejich výrobě), dále pět měděných dýk, dvě broušené kamenné sekerky, spinadla z kančích klů, několik keramických zlomků, kolky zdobených červených zvoncovitých pohárů a ovšem – již zmíněné spirálovité záušnice. Ty jsou řazené k celoevropskému typu Sion, zhotovené z hraněného drátu obdélníkového průřezu, stočeného do tří závitů, s jedním koncem roztepaným do listovité plošky, zdobené z vnitřní strany vybíjenými body. Tyto krásné pravěké předměty z Předmostí byly zhotoveny ze zlata, což umocňuje jejich význam, neboť obvykle šperk tohoto typu vyráběli pravěcí kovotepci spíše ze stříbra než ze zlata. Na stejné lokalitě se však našlo ještě několik zlomků podobné záušnice, jejich materiálem byl ovšem elektron, přírodní slitina zlata a stříbra.

Dvě zlaté spirálovité záušnice s konci roztepanými v plošku, zdobnou vybíjením. Přerov-Předmostí „Pod valem“. Kultura se zvoncovitými poháry, pozdní eneolit (závěr 3. tisíciletí př. n. l.).

Foto Martin Frouz.

PRŮMYSLOVÁ PEKÁRNA

Rok 1964 přinesl v místopise Přerova hned několik změn. Mezi Šrobárovou ulicí a starým Trávníkem vyrostl první přerovský výškový dům, v létě byla rozebrána již dlouho přesluhující provizorní dřevěná mostovka, postavená po válce jako dočasné provizorium na pilířích zničeného Tyršova mostu, na nábreží Protifašistických bojovníků se dokončoval panelový blok o 3 sekcích s celkem 54 byty a na sídlišti Šířava I už i první z osmi bloků typu G57.

V říjnu byl spuštěn první provoz teplárny a za měsíc začala pravidelná dodávka páry do městských sítí, koncem listopadu byla instalována na pilířích Tyršova mostu nová lávka přes Bečvu a v závěru roku dokončovala kroměřížská pobočka Pozemních staveb Gottwaldov druhé silo pro nákupní zemědělský závod v Polní ulici. Dokončovací práce již probíhaly také na obytném domě s restaurací a tzv. distribucemi (tj. tzv. Modrák), budovaném na tehdejší Rudém náměstí (tj. Žerotínově) dle projektu architekta Radima Pluskala. Veřejný prostor doplnily v závěru onoho roku také nové sochy. Na začátku Škodovy ulice se usadila socha slévače, původně instalována ve strojárnách, a parčík mezi školními budovami v Palackého ulici doplnila busta Julia Fučíka. Mezi novinky roku 1964 patřilo také zahájení provozu v novostavbě průmyslové pekárny, jež měla nahradit dosavadní roztroušenou výrobu ve městě i jeho okolí. Tradiční systém drobných pekařských provozů zůstal zachován i po znárodnění, byť samozřejmě pod centralizovanou státní správou. K modernizaci či výstavbě nových provozů však nedocházelo, takže pro Přerov, jemuž státní plán rozvoje průmyslu předurčil i zvyšování počtu obyvatel, přestaly stávající kapacity stačit (největší pekárna v té době fungovala v běžném obytném domě v Komenského ulici č. 21; před znárodněním firma Pauček). Řešením se stalo vybudování automatizovaného průmyslového provozu na jižním okraji města mezi Tovární a Dukelskou (tj. Štefánikovou) ulicí s kapacitou pro 80 tisíc obyvatel. Srdcem nové pekárny, jež zahájila provoz v říjnu, byla linka od podniku Topas Šluknov se třemi pecemi ALBA – APP 32 (tj. automatická, průběžná, pohyblivá a plynová pec), jež dokázala za 24 hodin upéct 200 metrů chleba, celkem 120 tun běžného pečiva a 10 tun jemného pečiva, což bylo zhruba stejně jako ve všech starých provozech, ale s výrazně menší pracností. Podnik pro 120 zaměstnanců záhy nahradil staré pekárny v Přerově, Horní Moštěnici, Vlkosí, Citově či Jezernici a po naběhnutí plného provozu měl zajistit i zásobování Kojetína. V sortimentu se nacházel i tradiční kulatý chléb a novinkou pro zajištění delší trvanlivosti i technologie zamrazování a následného rozpékání pečiva. V roce 1972 byla v průmyslové pekárně uvedena do provozu nová hala vybavená pekařskou plynovou pásovou pecí a výrobní linkou PUL k výrobě buchtíček, vánoček či chlebu Horal, který byl v té době v sortimentu novinkou – jednalo se o žitný půlkilový bochník s trvanlivostí až čtyři dny, a to v ceně tehdejších 2,70 korun (pro dnešní ekvivalent násobte přibližně deseti).

Petr Sehnálek

ZPRAVODAJ MUZEUM KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ, LEDEN–BŘEZEN 2025

Texty: Aleš Drechsler, Ivan Čech, Lada Galová, Andrea Kopečková, Marta Koniřová, Helena Kovářová, Šárka Krákorová Pajůrková, Petr Sehnálek, Kristína Sehnálková, Karolína Šimurdová, Dagmar Vobecká, Lubomír Vyňuchal a Robert Zíka

Foto: Muzeum Komenského v Přerově, KIS Přerov, Martin Frouz, Iveta Juchelková, Zdeněk Schenk a Lubomír Vyňuchal

Redakce a grafická úprava: Kristína Sehnálková

Korektury: Eva Uhlířová

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově, p.o., Horní nám. 7/7, 750 02 Přerov IČO: 00097969. Zaregistrováno MK ČR pod zn. MK ČR E 21496.

Čtvrtletník - periodický tisk územního samosprávného celku. Vyšlo 13. 1. 2025 v Přerově. Příští číslo vyjde 7. 4. 2025. Tisk SUGESTO s.r.o.

Změna programu vyhrazena!

V rámci akcí pořádaných Muzeem Komenského v Přerově, p.o., budou pořizovány obrazové a zvukové záznamy za účelem prezentace organizátora akce. Muzeum Komenského v Přerově, p.o., nenese odpovědnost za záznamy pořizené a zveřejněné jinými subjekty. <http://www.prerovmuzeum.cz/img/muzeumum/> GDPR/2018_05_Informace_o_zpracovani_osobnich_udaju_web.pdf. Muzeum Komenského v Přerově je zřízeno a financováno Olomouckým krajem.

